Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ЕРА, 23 март
№ 34 (4359).
Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ВАЙ КЕПАЙОАЗОН ЛЕНИНСКИ ТРАДИЦЕШ

«Укх сийлахь-доккхача денойшка юкъадийнлуш да болхлой газет... Новкъостий болхлой, новкъостий салтий, новкъостий ахархой — «Правда» дешаш а из хьаллоацаш а мел хин нараша къаьнара доттагIа санна тIаьцаргда из. Керда доттагIий а гIоргба цунна накъа.

Самодержавни режим йолча халача хьалашка революционни болхлой класса орган а йолаш хьаденад болхлой газет «Правда».

Болхлой газет «Правда» болхлой класса гIулакх деш хургда революци йолленнача деношка а паргIато латначa деношка а».

Шовзткъе итт шу хьалхагIа — 1917 шера 5(18) марта — цу дешашца ше дешарашка кхайкар кхо шу гаргга ха юкъеенначул тIехьагIа цу дийнахьа юха а арадувла доладенна «Правда». Юха а «Правда» арадаха доладар чIоагIа дика хеташ вар В. И. Ленин. Къовсамга гIоллара беррига новкъостий тIахьехар цо газета тIа язлара, цу сахьате кепатеха «Правда» тIа арадаьккхар ший эггара хьалхара «Гаьнара письмо». Февралагара октябрага кхаччалца хала мел йолча хана хIара денна хIана язъяцар аьнна «Правда» тIа статьяши заметкаши язйора Ленина, пун новкъосталца социалистически революцегахьа лестайора парти, болхлой класс.

Ах бIаь шу даьннад цу хана денз. ХIаьта Советски паччахьалкхе дегIаухаш хьаьнача ерригача этапашка вай кепайоазоно тешаме гIулакх даьд партенеи халкъаи. Советски пресса юкъара цIей дар укх деношка шерра белгалдаьккха «Известия» яхача газета 50 шу дизар. Кепайоазонна карагIдийнна доккхий хIамаш белгалдаьхад КПСС ЦК-ас, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето «Известия» яхача газетага дахьийтача моаршал тIа, торжественни заседане лаьча къамаьлашка.

— «Правда», «Известия» яха а кхыйола а вай кепайоазон органаш, советски радиои телевидении, — йоахар новкъоста Л. И. Брежнева, — из низ бола средство я халкъа кхетам балара, парте идеяшта пропаганда яра гIулакха, из я дуккха къахьегамхой вай общества гIулакхашта доал дара дукхагIа юкъеоззаргбола средство. Советски кепайоазув — из я цун новкъосталца парте хIара денна нахаца къамаьл деш, царца дагаювлаш, царна политически кхетам телаш, цар творчески низаш оарцагIдоахаш а цу тайппара ший политика ленински генеральни никъ чакхбакха аттагIа хулийташ а йола средство.

ХIанзара юбилейни советски шу къаьстта а деза да вай прессана. КIоаргген къаьгган хьахьувкха беза социализма кхоллама низ, коммунистически общество хьалъеш долча Советски Союза халкъашта карагIдийнна сийлахь-доккхий хIамаш; кIаьд ца луш дегIакхувла еза наькха инициатива, КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра уж оарцагIа а боахаш.

Дуккхача газеташа толаме деладу гIулакх, бокъонца бола коллективни пропагандисташ, агитатораш, организатораш а хинна. Масала, шоай города революционни исторена пропаганда яра аьттув бола форма кораьй «Ленинградски правда» журналисташта «Смольнера октябрьски дешараш», «Революционни отрядий наькъашка гIолла» яха рубрикаш йолча а кхыча а материалашка. В. И. Ленина Даьхен революционни истори Поволжья таханарча деношца дувзаш йола сакъердаме материалаш кIезига кепаеттац «Ульяновски правдо». Уйла тIаяххийта, творчески бу болх Советски Iаьдал латтача шерашка марийски халкъа вахаре хиннача доккхийча хувцамех йола материалаш хан-ханнахьа кепаеттача «Марийски правда» коллективо. Шоаш кепаеттача материалашца уж ешаш бараш гIадбуг «Московски правда», «Правда Украины», «Заря Востока», «Советская Кубань» яхача а кхыча а газеташа.

Даим терко е езаш, Iилманна бакъбаь никъ лелабе безаш, йоккха журналистски говзал хила езаш гIулакх да тахан экономически проблемаш кепаеттилга. Вай общество дегIаахара ларде, халкъа хьал-торо лакхъяра ларде улл промышленни юртбоахамен производство, цудухьа да экономика дегIакхувлара дешаш газеташа массе оагIорахьара къестадеш хилар. Кепайоазон оагIонаш тIара хIанз дикка йоккха моттиг дIалоац Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна лелаеча яхьо. Из тема оперативно, чулоацам дика болаш лелаю «Вечерняя Москва», «Советская Белоруссия», «Уральский рабочий» яхача а кхыча а газеташа. Кепайоазон дуккхача органашка кепадетт къаьст-къаьстача коллективай, районий, областий, республикай социалистически декхараш. Цхьабакъда, декхараш кепатохар-м — гIулакх дIадоладар мара дац. Денденна хьахьувкха деза лаьрхIар кхоачаш мишта ду, хьалха латтарий инициатива хьаллаца, общественни производства эффективность лакхъяра новкъарле еш мел долча хIаманна духьала чIоагIа яде деза. Доаца доккхалаш ца а деш, доал дара методаш кIоаргга хьаеллар, кхоачамаш лехар, къахьегам Iилманца вIаштIехьбоаккхилга юкъедоаладара йоакхо яр — из да прессагара эшар. ЧIоагIа лоархIаме да экономически реформа мишта лел массе оагIорахьара яздар, кердача хьалашка партийни организацеша беча организаторски идеологически балха практика вIашагIтохар. Вахара ерригача областашкарча хьокхамерча, хаьддача масалашца наха кхетам балар, берригача хIара деннарча балха тIара кердадар чIоагIдар духьа къовсам лоаттабар — из ленински васкет къаьстта а лоархIаме да вай дноштка.

Советски кепайоазон чIоагIа традици — общественностах ког гIортолга яр, газет дешарашцара бувзамаш кIаьд ца луш чIоагIдар. Газетий редакцешка шеррача тоатолах ухача статьяш тIеи письмош тIеи наькха йIаьхий опыт я, цудухьа пайда лигагIа эпа беза белгтала кхоачалургбоацаш болча темаш, вахара материал, халкъа хьаькъал духдувлача цу хьастах. Цхьабакъда, цхьайолча редакцеша укх тIеххьарча хана лаьгIъалийтай письмой еш йола терко. ХIаьта хIанз, сийлахьа юбилей гаргакхаьчача хана, газетий оагIонаш тIа биззача инзаца ека еза болхлой, колхозхой, советски интеллигенце викалий оаз.

Доккхийи массе тайпарен да вай пресса декхараш. Марксистско-ленински идеяй байракх лакха лелае, коммунистически идеалаш йовзийта а кхайкае а, империализма пропагандистски атакаш хьинаре юхаетта, идеологически фронте вай противникий позицешта массаза а бIубенна а наступлени еш а хила безаш ба парте идеологически къовсамхой.

«Къаьнара газетчик волча сонах, — язаьд А. М. Горьке, — керда истори кхоллаш долча вай сийлахь-доккхача укх деношка Советий Союза мехка газета балха нервай низ мел боккха эш, хIана аьлча вай мехка низ болаш баьржача къахьегама керттера маIан — белгтала адамлен керда истори хьаделга да. Цу денадерча балха тIара шун дакъа, новкъостий, хьалхарчарех паI да...».

Партенеи халкъаи хьалхашкара ший бехктокхам кхета а беш, вай кепайоазув, беррига советски журналисташ дIахо а тешаме хургба ленински традицешта, цар коммунизм хьалъяра гIулакха дIатергда шоай низаши знанеши, шоай профессиональни говзали шоай дегай йIовхали.

1967 шера 18 мартерча «Правда» передовая.

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА 50 ШУ

ЦХЬАЬКХА А МЕХКДАЬТТА КIЕЖ

Бурувдетта мастер Тесленко Алексей Иванович керте латтача бригада коллективо хьалхарчарца дIадоладир Карабулак-Ачалкхе яхача майда тIа юрски тIоанашкара мехкдаьтта даккхара тохкама бурув тохилга.

1964-ча шера октябрь бетта йолаелар бригада коллектив № 74 йолча скважина бурув тоха. Дуккха халонаш эша а еш 4502 метр кIоарга бурув тохар. 1966-ча шера май бетта дIадоладелар Iалаьмате бехктонхаме денош: скважина испытани е болабелар.

Геологаша хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдаь даьннад. КIоаргача скважинана бурув тохараи испытани ярац йоккха опыт Iоаяьй. Изоляционни балхаш йистедаьхачул тIехьагIа мехкдаьтта доахараштa дIаелар скважина. Дийнахьи-буси 70 тонн доагор лу скважина.

Бурув тохаш а цунна испытани еш а дика къахьийгар Беспалов Николай, Акимов Павел, Коровин Виктор керте латтача сменай бурувдеттараша.

Карабулака бурув деттача контора бурувдеттараша укх шера эксплуатаце дIаеннай из шоллагIа лакха дебит йола скважина.

А. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

ШОЛЛАГIЧА КВАРТАЛА ЧОТАХ

Грозненски аьшкабетона конструкцей заводе нахаддаш хьалха латт нов. Лемешко керте латта 2-ча цеха коллектив. Аьшкабетона изделеш арахецара хьалхарча квартала план селхан, 22-ча марта кхоачашъяьй цар. Арахецача продукцега дIабола мах лохбарах укх шера паччахьалкхенна кхоадьд 5100 сом.

Укх бетта план а ханал дуккха хьалха кхоачашъергхилар хIанзлехьа гучадаьннад. Хьалхарча шин декада планах лаьрхIачул совгIа арахийца аьшкабетона изделеш 450 кубически метр я. Хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я нн. Лушников, Сагиян, Гириханов керте латта бригадаш. ХIара сменах нормаш 120—125 процент кхоачашъю цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Октябра сийна яхье яьннача Грозненски крекинг-завода коллективо лакха къахьегама толамаш доах. Март бетта хьалхарча шин декада план 104,5 процент кхоачашъяьй цо.

Яхье яьннача установкашта юкъе хьалха латт нов. Овсянников керте латта № 1-2 йолча установка коллектив. 10-ча марта дена шоллагIча квартала чотах арахийцай цо эзараш тоннаш продукци. Ишта дика къахьег нов. Чуприна кулгалдеча № 9-10 йолча установка коллективо а.

Б. МАГОМЕДОВ.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

БIеж етташ болх беш цхьаккха скважина яц «Старогрознефть» мехкдаьтта - промыслови управлене шоллагIча участке. Алхха къаьнача скважинашца болх беш я А. Б. Разумный керте латтача XXIII-ча съезда цIерагIа йолча участка коллектив. ХIаьта а толамца кхоачашъяьй мехкдаьттахоша шин бетта задани.

Октябра сийленца накъаяхара яхье яьннача коллективаша беррига теркам тIабахийтаб геологотехнически мероприятеш а еш скважинай дебит лакхъяра. Из бахьан долаш шин бетта мехкдаьттахоша бIаь тонн гаргга доагор даьккхад планал совгIа.

План тIехкхоачашъеш хьабоагIа участка къахьегамхой март бетта а.

А. ТИЩЕНКО.

«Гаро» завода цехашта юкъе хьалха латт механически цех. Февраль бетта план 104,4 процент кхоачашъяьй цо. Дика къахьегаш хьайоагIа цеха коллектив укх бетта я. Март бетта шин декада план толамца кхоачашъяьй, хIаьта берригача бетта план а тIехкхоачашъе лерхIаш ба цеха къахьегамхой. Къаьстта дика къахьегаш ба Х. Василиади, Б. Каплаухов, А. Мусаев, А. Саламов, кхыбараш. Цар 140—150 процент кхоачашъю шоай сменни заданеш.

СУРТА ТIА: цеха дикагIбола болхлой Каплаухов Бориси Василиади Харлампийн керда технологи Iомаеш ба.

И. Плиева сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ДИАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ХЬАЛХАРА СЕССИ

ДиазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси хилар селхан Грозне.

Старейшинай совето тIадиллараx къамаьл даьча депутата **С. Х. Плиева** (Красноармейски хоржамий округ № 116) еннача предложенех сесси хьаелл къаьнагIча депутата, Грозненски шурий совхоза директора **Д. П. Шагос** (Победенски хоржамий округ № 66).

Старейшинай совето тIадиллараx къамаьл даьча депутата **Н. Ф. Рогачева** (Красномолотовски хоржамий округ № 7) еннача предложенех сессе Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председателалла хорж депутат **Р. С. Ахматова** (Грушевский хоржамий округ № 127).

Къамаьлаш ду депутаташа **А. А. Асхабалиевен** (Спартаковски хоржамий округ № 39) **Р. А. Латироваси** (Назрановски хоржамий округ № 92). Старейшинай совето тIадиллараx цар предложени лу депутаташ **И. П. Кичкин** (Железнодорожни хоржамий округ № 76) **У. М. Льянови** (Сурхахински хоржамий округ № 96) Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатела заместителалла харжа. Из предложени массава раьза а волаш тIаэц сессе.

Цул тIехьагIа старейшинай совето тIадиллараx къамаьл даьча депутата **А. Г. Золотухинас** (Кировски хоржамий округ № 47) еннача предложенех дувца укх тайпара дешаш тIаэц сессе:

1. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета мандатни комисси харжар.
2. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазара комиссеш вIашагIйоххар.
3. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдар.
4. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум харжар.
5. Нохч-ГIалгIай АССР правительство — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет вIашагIйоллар.
6. 1966 шера 10 ноябрерча КПСС ЦК Соцамга хьежжа республикерча юкъарча общеобразовательни школа болх дIахо тоабара де дезарех.

Цул тIехьагIа дувца оттадаьча дешаех халхарчуига хьажа йолалу сесси — мандатни комисси харжар. Старейшинай совето тIадиллараx къамаьл даьча депутата **А. А. Чайкина** (Суворов-Юртовски хоржамий округ № 79) еннача предложенех сессе массава раьза а волаш мандатни комисси хорж укх составе: мандатни комиссе председатель **С. В. Синельников** (Маяковски хоржамий округ № 22); мандатни комиссе членаш — **Я. Гелагаева** (Закан-Юртовски хоржамий округ № 54), **А. Г. Золотухина** (Кировски хоржамий округ № 47), **А. Д. Лобода** (Краснознаменни хоржамий округ № 6), **М. Магомадов** (Карпечски хоржамий округ № 45), **Н. Ф. Рогачев** (Красномолотовски хоржамий округ № 7), **Л. Х. Саралиева** (Назрановски-Заводской хоржамий округ № 93).

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета председатела **Р. С. Ахматовас** Iоеш Нохч-ГIалгIай АССР правительство вIашагIйоллараx дола дош Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьара Совет хьажийта оттадарпа дувзадениа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето ший полномочеш кхоачаенаргаш а лоархI, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхашка ший полномочеш Iо а йохк аьнна хоам беш Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела, депутата М. Г. Гайрбекова (Мичурински хоржамий округ № 128) заявлени.

Депутата **О. А. Чахкиева** (Мекински хоржамий округ № 102) еннача предложенех Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето массава раьза а волаш къоабалду республика Министрий Совета гIулакхаш. КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо тIадиллараx депутата **С. С. Апряткина** (Горьковски хоржамий округ № 43), предложени лу депутат **М. Г. Гайрбеков** юха а Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Председателалла хьожаве, Нохч-ГIалгIай АССР правительства — республика Министрий Совета керда состав сесси хьажийта хаьчулулга цунна тIадуллаш.

Сессе шоллагIча заседане доклад яра дош лу мандатни комиссе председатела депутата **С. В. Синельникова.** Сессе массава раьза а волаш хержача депутатий полномочеш бакъъь тIаэцарах йола предложени.

Массазара комиссеш вIашагIйоххка йолалу сесси. ВIашагIйохк укх тайпара массазара комиссеш: законодательни предложеней; плановобюджетни; промышленноста, гIишлоний, транспорта, бувзама гIулакхашта; юрта боахама гуIлакхашта; унахцIено лораяреи социальни Iалашони гIулакхашта; халкъа образоване, Iилма, культура гIулакхашта; коммунальни бытовойи гIулакхаш дара даькъе; торговлеи юкъарча кхачани гIулакхашта; Iалам лорадара гIулакхашта.

Цул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум харжа йолалу сесси. Парте обкомо тIадиллараx депутата **С. С. Апряткина** предложени лу республика Лакхехьарча Совета Президиума председателалла депутат **И. А. Алмазов** харжа (Октябрьски хоржамий округ № 37). Сессе массава раьза а волаш тIаэц из предложени. Ишта массава раьза а волаш хорж Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместителаш, секретарь, членаш.

КхоалагIча заседане «1966 шера 10 ноябрерча КПСС ЦК Соцамга хьежжа республикерча юкъерча общеобразовательни школа болх дIахо тоабара де дезарех» долча дешага хьажа йолаелар сесси. Доклад йир просвещене министра, депутата **М. У. Умарова** (Серженъ-Юртовски хоржамий округ № 141). Цу дешах йизза йола отчет кепатеха арайоаккхаргья.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ ХАРЖАРАХ БОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум ер состав йолаш харжа:

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель

АЛМАЗОВ Iаддалий Илез — гор. Грозный Октябрьский района № 37 йолча Октябрьски хоржама округера депутат.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш:

ЛЕТКОВСКАЯ Таисия Борисовна — гор. Грозный Заводской района № 16 йолча Андреевски хоржама округера депутат.

МАМАЕВ Iабдулхьажий Махьмад — Ножай-Юрта района № 106 йолча Зандакски хоржама округера депутат.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь

СКЛОКИН Григорий Васильевич — город Грозный Старопромысловски района № 42 йолча Бутенковски хоржама округера депутат.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума членаш:

АЛБОГАЧИЕВ Оарихой АртагI — Наьсарен района № 97 йолча Экажевски хоржама округера депутат.

АПРЯТКИН Семен Семенович — г. Грозный Старопромысловски района № 43 йолча Горьковски хоржама округера депутат.

ГОЙГОВА Iаддал-Хьамида Зарема — гор. Грозный Ленински района № 15 йолча Хмельницки хоржама округера депутат.

ДОРОГОЧИНСКИЙ Акивий Зиновьевич — гор. Грозный Заводской района № 25 йолча Чернышевски хоржама округера депутат.

ЕМЕЛЬЯНОВ — Василий Ильич — Сунженски района № 118 йолча Орджоникидзевски хоржама округера депутат.

ИСТОМИН Петр Семенович — гор. Грозный Октябрьски района № 35 йолча Нахимовски хоржама округера депутат.

КАГЕРМАНОВ Декий Оалхазар — Урус-Мартановски района № 123 йолча Алхан-Юртовски хоржама округера депутат.

НУТАЕВА Азман — Шаьла района № 133 йолча Аргунски хоржама округера депутат.

СИДИЕВА Сайдахьмада Зарвани — Ведана района № 59 йолча Веденски хоржама округера депутат.

ЭСЕНБАЕВА Мухтара Тамара — Грозненски района № 68 йолча Старо-Атагински хоржама округера депутат.

ЭСМУХАМБЕТОВ Наурды Акватович — Шелковской района № 149 йолча Шелковской хоржама округера депутат.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
21 март, 1967 шу.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПРАВИТЕЛЬСТВО — НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ ВIАШАГIЙОЛЛАРАХ БОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето соцам бу:

Нохч-ГIалгIай АССР правительство — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет ер состав а йолаш вIашагIйолла:

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель — **ГАЙРБЕКОВ ГIайрбика Муслим.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель — **СЛЮСАРЕВ Алексей Миронович.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель — **СУХИН Василий Данилович.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель — **ТУРЛОВ Алихана Руслан.**

Нохч-ГIалгIай АССР бахача наха быговой гIулакхаш дара министр — **ИНАРКАЕВ Инаркъий Гехо.**

Нохч-ГIалгIай АССР унахцIено лораяра министр — **ИНДЕРБИЕВ Тимербе Махьмад.**

Нохч-ГIалгIай АССР коммунальни боахама министр — **ДЕГАЙ Александр Трофимович.**

Нохч-ГIалгIай АССР культура министр — **ТАТАЕВ Ахьмада Ваха.**

Нохч-ГIалгIай АССР мелиорацеи хин боахамен министр — **ДАВЫДОВ Борис Дмитриевич.**

Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министр — **ДЗОРТОВ Сайдыра Адиль-Гирей.**

Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра министр — **ЕЛИСОВ Борис Кузьмич.**

Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министр — **ЗАБЕЛИН Иван Николаевич.**

Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министр — **УМАРОВ Iумара Мухари.**

Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министр — **ИЛЮХИН Георгий Иванович.**

Нохч-ГIалгIай АССР социальни обеспечене министр — **ОЛЕЙНИКОВ Никита Иванович.**

Нохч-ГIалгIай АССР торговле министр — **МИРЧЕВ Федор Васильевич.**

Нохч-ГIалгIай АССР финансай министр — **ГУРЕЕВ Петр Яковлевич.**

Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен планови комиссе председатель — **БРЫКСИН Евгений Васильевич.**

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитета председатель — **ВАХАЕВ Висий Рамазан.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета паччахьалкхен кхерамзлен комитета председатель — **ЖИГАЛОВ Василий Ильич.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета гIишлоний архитектураи управлене начальник — **КУЛИЧКОВ Василий Григорьевич.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета автомобильни наькъаш хьалдареи ремонт яреи управлене начальник — **КУЛЯВЧИНСКИЙ Лев Станиславович.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета снабженеи сбытеи управлене начальник — **ГАЙСУМОВ Махьмада Якъуб.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета промышленностеи гIишлой материалийи управлене начальник — **КАШЛИНСКИЙ Наум Ильич.**

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета доагора промышленноста управлене начальник — **АСХАБОВ Асхьаба Нажмудин.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
21 март, 1967 шу.

Декхараш кхоачашде деза

Чакхйоалаш латт юбилейни шера хьалхара квартал. Шоаш баьча балха итогаш ёш ба республика хьайбаш лeладераш.

ХIанз республика колхозашкареи совхозашкареи паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара квартальни план кхоачашъярах хоамаш ух. Квартальни план ханал хьалха кхоачашъяьй: № 1 йолча шурий совхозо, дулх дохкара план — 128 процент, шура йохкара — 103 процент, фуаш дохкара — 180 процент, Наурски района Ленина цIерагIча колхозо дулх дохкара квартальни план — 165 процент, шура йохкара — 105 процент, фуаш дохкара — 103 процент.

Шоаш тIаийца декхараш кхоачашдаьд хьалхарча квартале кхыча боахамаша а.

Гудермеса, Ведана, Шелковской районий дерригача боахамаша хIанзле кхоачашъяьй паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара квартальни план.

Дале а республика дуккхача боахамашка ла йиш йоацаш во леладу хьайбай продукташ йоахилга. ТкъолагIа март тIакхоачаш республика приемни пункташка 12.771 центнер мара шура дIаеннаяц — дIадахача шера цу хана еннача 8 процент мара дуккхагIа яц из, хIаьта фуаш дIадахача шера цу хана декхараш миссел мара декхадац. Цу гIулакхо хьагойт республика боахамаш хьайбай продукташ паччахьалкхенга йохкара цIенхаштта тIехьадусилга.

Хьайбаш лeладераша социалистически декхараш тIаийцад паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара шера план ворхIлагIа ноябрь тIакхоачаш кхоачашъе — ши бутт хьалха. Уж декхараш толамца кхоачашдара хIара квартале, хIара бетта хьайбай продукташ яхара темпаш соаккарчул 20 процент лакхъе еза.

Республике дукха боахамаш да шуреи фуаши кийчдара дIадахача шерарчул дуккха тIехьадусаш. Царех да Ачхой-Мартана, Наьсарен, Ножай-Юрта районий боахамаш.

ДIайолаеннай хьалхарча квартала тIеххьара декада. Республика къахьегамхоша тIагIертта болх бе беза фуаши шуреи йохкара квартальни план ханнахьа кхоачашъяра.

Юбилейни шера хьалхарча квартала паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план кхоачашъярах йола сводка

Хьалхарча квартала план кхоачашъяр проценташца нийсйича.

(ТкъоалагIа март тIаккхоачаш).

Районаш	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	88	85	100,2
Ведана	230	180	68
Грозненски	104	90	94
Гудермесски	139	109	87
МалгIабика	73	94	91
Надтеречни	88	95	54
Наьсарен	201	94	62
Наурски	107	96	89
Ножай-Юрта	96	102	43
Советски	48	96	38
Сунженски	145	90	78
Урус-Мартана	73	96	65
Шаьла	71	97	59
Шелковской	126	102	83
Ерригача республике гIолла	110	95	82

ТЕХНИКА КИЙЧЪЮ

Боккха теркам тIабахийтар тха совхоза механизатораша юртбоахама техникана ший ханнахьа ремонт яра. Гуйрани Iаьни замалахьа тракторашта ремонт яра план ханал хьалха — 23 феврале кхоачашйир ремонтникаша. Ремонт ханнахьа чакхъяккхара яьржача социалистически яхье къаьстта белгалбаьлар мотористаш М. Абулзилов, И. Козуб, сварщик Ш. Ильясов.

Юртбоахама инвентара отделенешка йора ремонт. Къаьстта дика вIаштIехьбаьккхар из болх цхьоалагIчеи шоллагIчеи отделеней тракторно-полеводчески бригадай коллективаша. Кхоачамбоалараш а да совхозе. Юртбоахама инвентара ремонт яра балхаш эсала вIаштIехьдаьхадар кхоалагIча отделене шоллагIча тракторно-полеводчески бригаде. Ший декхараш кхоачашдацар бригадиро. Бригада кулгалхо хувца вийзар. ХIанз дика вIаштIехьдаьхад цу бригаде а ремонтни балхаш. Шеко яц цар юртбоахама инвентарь сихха тоа а яь бIаьстан юв культураш агротехника дIадеххача тайпара доаццача ханна дIаювргхиларах.

Ш. АСХАБОВ,
«Джалка» яхача совхоза керттера инженер.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ТIАДИЛЛА ГIУЛАКХ—ПОЛИТИНФОРМАТОР

Ховш да, производственни коллективаштеи бахача нахаи юкъе политически болх беча хана агитатораши агитколлективаши боккхача лоархIаме хинна а хIанз йолаш а хилар. Цхьабакъда, духхьал дIаалла доагIа, агитатораш берригаш а таханарча дено дIадехараша маяххара а хьалхашка латтача декхарашка хьежжа а ца хилар. Цхьабола агитатораш сийскаш тIа дIаязбаь хилар мара, кхы цхьаккха тайпа болх беш хиннабац, хIана аьлча политически беседаш квалифицированно чакхъяхара тоъал кийчо яза ба.

ХьалхагIа агитаторагара хьадехар тайп - тайпарча темаех лаьца беседаш елга, универсал хила везаш вар из, хIаьта цунах гIулакха зе долар. Вахаро хьахьекхар, — политически агитаци квалифицированно, диференцированно а еш лелае еза ха хьатIакхаьча хилар. Из къаьстта а хилача даргдоацаш да хIанз, хIана аьлча образовании культурей лакхъяларца дувзаленна доккхий хувцамаш хиннад советски наьха духовни вахаре. Из геттара дика гуш да тха коллективага хьежача. Тха хIара виьлагIа вола болхло школе, техникуме, институте е тайп-тайпарча курсашка дешаш ва. Болх беш барех дукхагIа бараш юкъерен лакхерен образовани йолаш ба.

Укх тIеххьарча шерашка, радио, телевидени, кепайоазув дегIадар бахьан долаш тайп - тайпара информацеш дукхагIа араювл вай мехка, хIаьта из кхетаяра, долла хIама къоастадара наха новкъостал дер кхетам болаш саг хила а веза. Цо дIадийхар тха заводской коллективе агитмассови болх кхыча тайпара вIаштIехьбоаккхилга.

Поккхийча городашкарча дуккхача промышленни предприятей балха опытах, вай пропагандистски периодически кепайоазон тIа йийцача политинформаторий балха опытах пайда а эцаш, оаха йоккха 55 саг юкъе а волаш йола, группа хьахержар. Цу тIа а, агитаторашка санна хьежа ца Iеш, бокъонца тахка а гохкаш хьакъоастабир уж. Берригаш а заводa парткоме чIоагIбир. Цу нахагара дукхагIа хьадех гIулакхаш. Уж берригаш а юкъерча образованел кIезигагIа дийша бац, дукхагIа бараш коммунисташ ба.

Секцешта бекъа а бекъаш специализаци яьй информаторий балха. Иньъ секци вIашагIъеллар: дунен халкъашта юкъера, общественно-политически, технико - экономически, Iилма, культура, быт.

Политинформаторашта юкъе ба цехий начальникаш ин. Петров, Слесарь, Силич, Степахин, Другов. Цехашка информацеш еш къамаьлаш ду заводоуправлене кулгалдеча гIулакхаш тIа болча болхлоша, масала, керттерча экономиста нов. Мартиросова, планови отдела начальника нов. Унтилова, керттерча инженера заместителa нов. Филатова, керттерча энергетика заместителa нов. Василенкос, экономически лабораторе инженераша ин. Половинко, Мардагалямовас, кхычар.

Информаторашта долча новкъостала хIара секце тематика оттаяьй хIара темана эшаргдола литература белгал а доаккхаш. Информатораша хIанззе а яьй укх тайпара беседаш: «КПСС ЦК декабрьски Пленума балха итогаш», «Къахьегама социалистически дисциплина», «Тульски областа хьакъехьа баьча КПСС ЦК соцамах», «Планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа а пхе дийнахьа болх беча кIирага а яккха завод кийчъяр».

Болх беш мел бараш политически информацега чулацийтар духьа нехашка беседаш яра къаьстта график оттаьй, вахтови балхаш а теркалдеш. Вахтови балхаш тIа болча болхлошта дийнахьара смена чакхьяьначул тIехьагIа ю беседаш — 20—25 минута. Оаха белгалъяьй беседаш хургйола моттиг а. Цу гIулакха оаха пайда эц цехийи операторни участкаш цIеча уголокех.

ЧIоагIа лоархIаме да информаторий говзал эргайоахаш тоаяр. Дукха ха йоацаш КПСС райкомо информаторашта лаьрхIа яьча хьалхарча семинаро тхона новкъостал дир секцешка болх дIаболабе. Оаха заводе хIанзале а яьй технико-экономически секце информаторашта лаьрхIа завод планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка яккха кийчъяра дешах лаьца, хIанз дунен халкъашта юкъерча секцена семинар кийчъеш я.

Информацеш яра хьалхарча опыто хьахьокх, из форма наха дукхаезаенна хилар, цар къоабалъю из эггара кердагIа, сакъерламегIа, шийн ханнахьа хиларах тарра. ЛадувгIараштa дика къоасталу саг мел кийчвенна ва, цун знанеш кхоачам болаш йий.

Цхьабакъда, из дерриге а, хIана укх сахьате, эксперименташ елгеи дикагIа дола наькъаш лохилгеи мара дац. Цхьацадолча хIамашта гIалат дувлаш хилча а мег тхо, юкъ-юкъера хIамаш теркал ца деш дита хила а тарлу оаха. Цудухьа тхона доврa массови пропаганда дикагIа йола опыт вIашагIъеттаргйолаши дIайоаржаергйолаши, информаторашца оаха беча балха лостам тергболаш йола массаза а болх бу методически центр вай городе вIашагIйоллар.

А. ГУМНИЦКАЯ,
КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча Грозненски крекинг-завода политкабинета заведующи.

ВОЛГОГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. Райпотребсоюзашкара тиъаь бархI школа-предприяти я мах беча организацештеи бытовой гIуланхаш деча предприятештеи кадраш кийчъеш. ДикагIчарех цаI лоархIаш я Дубовской школа. Цо кийчбу повараш, пекараш, промтоварнии продовольственни товарийи тикай продавецаш.

Укх сурта тIа шоана бIаргагу Дубовской книжкай тика продавец, хургболча продавеций группаца занятии еш йоалла В. А. Порутчикова. Вера Александровнайна «За трудовое отличие» яха медаль еннай.

ТАСС фотохроника.

ЛАЬТТАН БЕРКАТ СОВДОАХ

Советий Iаьдала 50 шу дузача юбилейни шера 6300 тонн ялат кхеде социалистически декхараш тIанийнад Грозненски района «Ермоловский» коа тIара оалхазараш леладеча совхоза болхлошъ. Из хул дахача шера цар кхеьаьчул 540 тонн дукхагIа. Шоай дош кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба совхоза болхлой хIанз. Гурахьа дийнача кIина хий дуллаш ба кхаш леладераш. КIа дIадийначa 1200 гектара тIа хий дилла лаьрхIад совхозе. 460 гектара тIа гурахьа, шелал отталехьа диллад хий, хIанз йIоахъенна йолаш юхедисачоа дулларгда. Хий дилларал совгIа боккха теркам тIабахийтаб кхаш леладераша лаьттан хьоанал лакхъяра а. Цу гIулакха гурахьа лаьтта оахача хана 700 гектара тIа суперфосфат тессар хIара гектара кхокха центнер а кхоачийташ, хIаьта 400 гектара тIа 5 эзар тонн севгIа органически удобренеш еххай. Иштта дика кийчъаьча лаьтта дIадийнад юбилейни шера чуэцаргдола гурахьа дув кIа.

Дукха болх ба совхоза кхашка хIанз а бе безаш. Гурахьа йийнача культураштa минеральни удобренешца подкормка еш ба совхозе. Из гIулакх де лаьрхIад 2800 гектара. Хий дехкача лаьтта хIара гектара тIа, 1,5 центнери хий ца дехкача лаьтта гектара тIа цхьацца центнери минеральни удобренеш а тоссаш ю подкормка.

Дерригача Iай 10 эзар тонн йиллай бIаьсти ювча культураштa лаьрхIа органически удобрени. Цу гIулакха лаьрхIа ши механизированни отряд вIашагIъеллаяр совхозе. 15 трактор яр кхашка удобренеш дIакхухьаш.

Шоай низ ца кхобеш чакхбаьккхар из болх звеной кулгалхоша Логиев Iалаудинеи Арсамаков ВахIидеи, механизатораша Логиев Шамсудина, Ковраев Супьяна, кхыбараша.

А. ПЕНЬКОВ,
агроном.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ИНДУСТРЕ БОЛХЛОШТА ПРЕМЕШ ТЕЛАЧАРА КЕРДАДАР

1966 шера 1-ча январе планированеи экономически стимулированеи кердача принципаш тIа яьнна шовзткъе кхоъ промышленни предприяти СССР-е чакхйоаккхаш латтача экономически реформа хьалхара чIегаргдар. ДIадаха шу чакхдоалаш 704-нега дIакхаьчар уж. ХIаьта хIанз кердача хьалашка болх беш 2200 завод, фабрика, шахта, промысел я.

Советски Союза промышленностерча экономически стимулироване кердача система лоархIамегIарча башхалонех цаI — болхлойи инженерно - технически персоналеи къахьегамах мах телара порядкана юкъе хинна хувцамаш, эггара хьалха, тIа-тIа дукхагIа лакхлуш бола премей лоархIам. ХIанз промышленноста хIара болхлочун квалификацега хьежжа оттаеш йолча тарифо е оклало белгалдаь ца Iеш, бетт-бетта ийеча преме санна, иштта предприяте шера баьча балха результаташка хьежжа ийеш йолча преме а белгалду реальни алапи.

ХIанз болхлоштеи инженерно - технически персоналаи премеш тергъя укх денношка КПСС ЦК кIиранна цкъазза арадувлача «Экономически газета» тIеи ВЦСПС орган долча «Труд» яхача газета тIеи кепатеха арайаьккхача «Типови положенега» хьежжа. Къахьегамеи алапеи дешаш та йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитетои ВЦСПС Президиумои оттаяь из соахка кердача хьалашка болх беш хиннача предприятей опытацара хьайийца я. МалагIа да цун маIан? Цунах лаьца дувц «Типови положене» преамбула тIа:

«Типови положени юкъейоалаю промышленни предприятей болхлой, кулгалдеча инженерно - технически болхлой, гIулакхерча наьха, кхыча категореех болча болхлой производства эффективность лакхъярца, продукцена реализаци яра боарам лакхбарцеи цук дикал тоаярцеи. пайда совбаккхарца, къахьегама овсарлеи производства рентабельности лакхъярца материальни безам дукхагIа хилийтар духьа. Планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьхача ерригача промышленни предприятештa (социалистически паччахьалкхен производственни объединенешта, комбинаташта, трестшта (йоагIаш я «Типови положенио», хьаннагIчун кара уж яле а).

Белгалдоалаш гIулакх да, материальни рузкъаш хьадеча юкъарчал доацаш дакъа лоацаш болча болхлошта телаш йола премеши кулгалдеча инженерно-технически болхлоштеи гIулакхерча нахаи телаш йола премеши цхьатара тергьяц, бе беча материально-финансови ларда тIа тергъя.

Кердача положенех болхлоша премеш ийю алапе фондера санна, иштта пайдаш тIара еча отчисленей чотах хьахулаш йолча материальни поощрене фондера а.

Кулгалдеча, инженерно - техническ болхлоех, гIулакхерча нахах лаьца аьлча, царна премеш телац предприяте материальни поощрене фондера.

Советски болхлошта премеш тел продукци арахецара производственни планаш кхоачаши тIеххкхоачаши ярах а къахьегама овсарле лакхъярах а; арахецача хIамай дикал тоаярах, бедал, материалаш, инструменташ, доагор кходарах; бригада, участка, цеха боахама гIулакхий результаташ тоаярах. Кхы тайпа хьокхамаш а оттаде йиш я, хIара производства башхалонаш теркал а еш, болхлошта премеш телара.

Алапе фондера болхлошта телаш йола премеш правительства баьча боагIаш болча соцамах промышленноста цу даькъа оттабаьча боарамал тIехъяла йиш яц. Индустре сезонии доакъошка оттаде йиш я, масала, премей хаьдда дола боарамаш—доаккхача алапех 80 процентага кхаччалца.

Алапе фондера премеш, массаза а, хIара бетт-бетта дIател болхлочо болх беча участке, цехе, предприяте дIайийкъа из фонд кхоачаеннаряцар аьнна.

Ховш мадарра, экономически реформа чакхъяьннача социалистически предприятешка шу чакхдоаллаш цкъара премеш а тел болхлошта шера результатах. Уж дIател материальни поощрене фондера, вешта аьлча, пайдашцара. Уж телара оттадеш хьаьдда боарамаш дац. Предприяте пайда лакхагIа ме хул, дукхагIа да материальни поощрене фонде дIачутела ахчаш, хIаьта долче, дукхагIа хул болхлошта телаш долча ахчан боарамаш а.

Кулгалдеча, инженерно - технически болхлоштеи гIулакхерча нахаи премеш

тел пайда тIара еча отчисленей чотах хьахулаш йолча материальни поощрене фондера.

Предприяте кулгалдеча болхлоштеи (директора, керттерча инженера — директора заместителa, керттерча экономиста, планови отдела начальника, керттерча бухгалтера, керттерча бухгалтера бокъонах волча вокхагIча бухгалтера, технически тIахьожама отдела начальника) предприяте управлене аппарата болхлоштеи премеш тел продукцена реализаци яра е пайда план кхоачаши тIеххкхоачаши ярах а рентабельноста план кхоачаши тIеххкхоачаши ярах а. Продукцена реализаци яра хьокхамах премеш тел продукцена реализаци дукхагIа ярга хьежжа материальни поощрене фонд хьахулаш йолча предприятешка, хIаьта пайда хьокхамах — пайда дукхагIа хиларга хьежжа материальни поощрене фонд хьахулаш йолча предприятешка.

Социалистически предприяте кулгалдеча, инженерно - технически болхлошта, гIулакхерча наха хIара бетта е хIара квартале тел премеш. Укхаза шоай тIеххьара дош ала дезараш профессиональни союзий йоагIийоагIаш йола комитеташ я.

Белгалдаьккхача лоархIаме да, нагахьа санна ерригача инженерно-технически персоналаи гIулакхерча нахаи телача премей боарам предприяте директора чIоагIбеш бале, директора шийнеи заводской администрацеи кулгалдеча болхлоштеи тела премеш лакхе латтача боахама органаша чIоагIъеш хилар.

Советски промышленни предприятей болхлошта премеш теларах йола «Типови положени» — из да советски индустрерча экономически стимулироване керда принципаш хIанзалца Iоаьвча опыта ларда тIа дегIаахар. ХIаьта цо, шеко йоацаш, дикача оагIорахьара влияни ергья реформа аьттув балара, новкъостал дергда социалистически производства эффективность сихха лакхъяра.

(АПН).

КХОАЧАМЕХ ПАЙДА ЭЦАРАХ ХЬАХУЛАР

БОАРРАМЕ шийн болх дIабахьара халданза оборотe лелаш йола средстваш эш предприятена. Оборотни средстваш оал царех. Швейни объединене масштабе ши миллион сом совгIа я оборотни средстваш.

ХIамаш тегара болх халданза лелаш хилийтара цхьан хана шишийн моттиг хьаллоац оборотни средствай къаьст-къаьстача доакъоша. Цу средствaех хьалла цхьа дакъа бедалга а производственни Iалашонашка а дIадода, шоллагIа дакъа — ахфабрикаташа дIалоац, алапешка а производственни кхыча гIулакхашка а дода, кхоалагIа дакъа — кийчача продукце дIалаьца хул. Цу тайппара, даиман лелаш я оборотни средстваш.

Планах 73 ди лаьрхIа хинначa метте, оборотага 72 ди мара а ца дохийташ 1966-ча шера хIара сомо пхезза оборот йир швейни объединене. Оборотни средстваш сихъяра чотах совдоала яхча 40 эзар сомага дIакхаьчар, хIаьта цкъа оборот ярга дIайола ха 1965-ча шерарчул кхоъ ди лоацъелар.

Вайна гучча тайпара, чура кхоачамаш оарцагIдахара керттера цхьа никъ ба оборотни средствашка гобоаккхийтилга сихлар. Цо йиш хулийт производство дIахо а шеръярга дахийтара эзараш сомаш ахча мукъадаккха.

Планал совнагIа накопленеш яра тIехьа. IалаьматечIоагIа кхомбеш хилара тIехьа, материальни ганзаш лелаярга дIадодар чухнахьа дакккхара тIехьа, иштта кхыча гIулакхашта тIехьа лоаттабеча къовсамах хьалдахила йиш йолаш дац оборотни средстваш боаккха го сихбелга.

Производство къаьстта шийн тайпара эргалонаш йолаш хиларах швейни объединене оборотни средствaех дукхагIа дола дакъа дIалоац кIадаша, цунах хIамаш хьаеча эшача кхыча материалаша. 90 процентага дIакхоач цар лоаца дакъа.

Кхоачам болаш да 1966-ча шера 1-ча январе объединене складашка боарамал совгIа хинна бедал а, фурнитура а, кхыйола материалаш а 1 миллион сома маьха яр аьлча. Цу кхоачамий доккха дакъа хьабала пайда боацаш дар. Керттерча даькъа из хиннадар ассортимент хувцаялар бахьан долаш. Оаха кхы ергйоацаш тхогара дIаяьлар маIача наьха костюмаш, кIаьнкашта лаьрхIа ю школьни форма, лаьрех а зипах а ю маIача наьхеи кхалнаьхеи плащаш. Цунах юхедисар дуккха кIадаш а фурнитураш а.

Ала дезаш да, модаши кIадай структурей хувцаялара даькъе швейни промышленность къаьстта сихха дегIаухаш хилар. Цхьан модагара сихха кхыча модага бувл нах.

Складашка лаьрххIа инвентаризаци йича гучаяьннад атта маьхала йоалаш йоаца хIамаш лоадама хIама ца эшшаш 100 эзар сома маьха Iайнилга. Уж дIаяхийтара эша гIулакхаш чакхдаьхад. Цунах дуккха накладной расходаш а хилар, продукцега шийга дIадодар лакх а делар.

Боарамал совгIа материальни кхоачамаш ца Iайтар духьа тIахьожам оттабара хьисапе оаха юкъейоалальй уж кхоачамаш тIакхахьара планови балансаш хIара квартале увттаяра практика. Цул совгIа кIадай хIара артикула а цар беса а картотека а йолаяьй. Нагахьа санна заказ ца даьча артикулахи бесахи кIада хилча, из хьадайттача юхадохьийт шийца гIод а долаш.

Къаьстта хала дар фурнитурана планировани елга, из массаза а боарамал дукхагIа а хулар, цхьабакъда, хIаьта а эшша тайпа фурнитура ца хиларах (тай, чопилгаш, кIийгаш, чIовгаш, иштта кхыдараш), къаьстта а цар бос эшшача тайпара ца хиларах йоккхий новкъарленаш хулар.

Цунах хетта складе мел фурнитура я а хьежа, цар бос а, бустам а, номер а къоаста а еш картотека оттайир фурнитура складе а производственни отделе а хургйолаш. Цу порядко гуча хулийт складе йолаш йола материалаш, снабжене отделага торо хулийт объединенена эшшаш йола фурнитура шийн ханнахьа IалашъеI.

Оборотни средстваш эша ца ялийтара а царех эффективни пайда эцара а чIоагIа лоархIаме да накопленей план кхоачаш а тIеххкхоачаш а елга (1966-ча шера оаха 118,2 процент кхоачашъяьяр). Накопленей план кхоачашъяра гIулакха даиман тIахьожам лоаттабу финансови болхлоша, кийча продукци сихагIа дIаяхьийтара, ха тIех а яьнна цIдархошка доахка декхараш хьадахара, предприятей балха керттера хьокхам шийх хулаш йола накопленей план кхоачашъяра эшача кхыча гIулакхашта новкъосталаш ду цар.

Накопленей план кхоачаш миштаю тIахьожам лоаттабар духьа къаьстта журнал леладу оаха. Цу тIа дIаязду кийча продукци дIаяхьийтар, цу тIа хьахьокх дIаяхьийтача а дIаеннача а кийчача продукцех хьачудена ахча, иштта кхыдараш.

Цу даькъе порядок оттаяра доккха беркат даьлар финансови отделагара. ХьалхагIа тха из отдел яцар, алхха керттерча бухгалтера заместитель вар финансови гIулакх леладер, цудухьа дуккха а дIадоахкаш декхараш хулар объединене.

Оборотни средствaех эффективни пайда эцара а уж сихъяра а новкъостал хул боахама гIулакхаш лерттIа леларах. 1966-ча шерара производственни программа а дерригa кхыдола технико-экономически хьокхамаш а кхоачашдир объединене. Цхьабакъда, оборотни средстваша боахаго сихбара эггара дукхагIа пайдана хилар хIара изделена денош белгал а деш производственни цикл оттаяр. Изделе конструкци оттаярца йола а луш, кийча продукци базашка дIаяхьийтарца чакх а йоалаш я тха объединене производственни цикл.

Производственни цикл бокъонца болх тоабергболаш хилийтара оаха цехий оперативни планированена юкъейихьай таблица. Цу тIа хьахьокх бетт-бетта малагIа а мел а изделеш хьае еза, экспериментальни цехе малагIча хана модель кийчъе еза, кхыдараш. Цу тIа белгаллаь да малагIча дийнахьа, малагIча цехе йистеяла еза издели. Шийн хацнахьа йисте ца а йоалаш тIехьъяьнна цех. коллектив премии ца луш ют.

1967-ча шера 1-ча январе денз объединене кийч а яь керда положени юкъейоалаьй инженерно-технически болхлоштеи гIулакхерча нахаи премеш телара хьакъехьа. Кердача положенех хIара отдела цун шийн хьокхамех хьожаю премии. Масала, снабжене отделаштеи финансови отделаи премеш хьожаергья оборотни средствай нормативаш цар боарам тIара ца ялийтарах.

1966-ча шера ширпотреба цех вIаштIехьа а яьккха хьаелларах геттара доккха беркат даьлар оборотни средстваш дукхагIа пайда луш хилийтара. ХьалхагIа керттерча производствах геттара дукха чIегилгаши зигаши юхедусар, хьалуш пайда а боацаш, складе дадар уж.

Ширпотреба цех хьайийлачул тIехьагIа цу чIегилгех бераштa эша 158 эзар сома маьха хIамаш хьаьйй оаха, хIаьта 1967-ча шера а хьаергья ширпотребо 183 эзар сома маьха хIамаш.

Оборотни средстваш дукхагIа пайда боалаш хилийтара беркат даьлар 50 участках 36 участке несъемни процесс юкъейоалаярах а. Несъемни процессаш юкъейоалаярах 40 процент чухнахьа яьлар цехашка кхоачаш ца хулаш юсаш хинна производство, 5 процентагара 10 процентага кхоачаш лакхъелар къахьегама овсарле.

Цхьабакъда оборотни средствaех эффективни пайда эцара шийн ерригa торонаш оарцагIъяьхай объединене аьнна ,ала йиш яц вайга тахан. 1966-ча шера оаха 75 эзар квадратни метр кIада кхоадаьлале а. Хьалха латтача фабрикашка ухачул дукхагIа бедал дIаух тха цхьанцайолча изделешка.

Тха продукцена рекламаци йоагIаш а оаха тийга хIамаш лохерча сортах дIаухаш а моттигаш нийслу. Масала, соахка торгови организацеша лохерча сортах мара дIа ца эцаш а тоале аьнна тхога юхадайта а 1566 барзкъа хинад. Из хул оаха арахецача ерригача продукцех 0,05 процент. Цунах оаха текха гIод 1621 сом да.

Производства дерригача доакъоша массаза а цхьан боарраме болх белга хIара а кхоачам вIаштIехьдаьннадац. Юххье денз лерттIа болх хьа а ца беш, бутт чакхбоаллача хана чуув цхьанцайолча цехашка план кхоачашъе. Къаьст-къаьстача болхлоша шоай балха нормаш кхоачаш ца еш моттигаш а нийслу. IIензенна юкъера дIадалонза да сменаш хувцалуча хана ха йовелга а. Соахка иштта яйта ха 2270 саг-сахьат яр, цу даькъе 1126 саг-сахьат — электроэнерги ца хиларах. Барзкъаш хьалоахаш йолча цехо тегача цехе дIачулу хIамаш комплектни йоацаш а нийслу.

Предприяте кхычарга дIадоахка декхараш кIезигагIа ме хул дикагIа лел оборотни средствай гIулакх. Нагахьа санна 1966 шу долалуш тха дIалаьхка декхараш 118 эзар сом хиннадале, шу чакхдоаллача хана уж 72 эзар сом мара дацар — 46 эзар сом кIезигагIа хилар уж.

ХIанз укх сахьате тха объединене оборотни средстваштa юкъе банковски кредито лоаца дакъа 40 процент совгIа да. Цо торо хулийт госбанка оагIонгахьара предприяте финансови база чIоагIъяра, хозрасчет юкъейоалаяра а дегIайоалаяра а низ болаш воздействи лоаттае.

Ала доагIа, предприятей оборотни средстваш вIашагIйохкара а хьалйизара а хIанз укх сахьате делаеш йола порядок вай промышленность дегIаахара кердача хьалашта маашшара ца хилар, эггара хьалха, производства эффективность лакхъяра маашшара ца хилар. Предприятей оборотни средстваш кхоачамбоацаш хилча нонагIча даькъе уж хьалъюз паччахьалкхен бюджета средствай чотах. Из бахьан долаш шоай оборотни средствай лерттIа йоакхо еш а царех эффективни пайда эцара оарцагIа йоалаш а хилац предприятеш.

Нагахьа санна шийн бехка план кхоачаш ца еш предприяти юсе е шийх декхар дIатIахьарчаш цо болх бойя, хIанз из ше декхарийла я, эшшаш дола боахама гIулакхаш чакх а даьха, цар чотах шийн оборотни средстваш меттаоттае. Цунца цхьана, нагахьа санна из ца дича заргдоацаш моттиг нийсъелча, Госбанкага йиш я иштача предприятешта, кредит хеца, цхьабакъда, шоай оборотни средстваш меттайоалаяра хиланза яргйоацар мара ха а юллаяргьяц. Цу тIера такха деза процент лакхагIа хила а мег.

Предприяте балха керттера хьокхам продукци дIаяхари пайда Iалашбари ба. Промышленность дегIайоалаяра керда хьалаш иштта долча хана производства эффективность лакхъяра хьинарегIа гIо деш хургья кредитни формаца боахама еш йола воздействи.

И. ЦЫГАНКОВ,
швейни производственни объединене керттера экономист.

ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕННА ТЕРКО

Парте Советски райкомо боккха лоархIам бу юххьанцарча партийни организацей, хоржаш йолча цар кулгалдеча органий балха стили методаши эргакьха тоаяра.

КПСС райкомо, юххьанцарча партийни организацей инициативах ког гIортолга а еш, вIаштIехьдаькхал паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план кхоачашъеча дикка доккхий толамаш доахилга.

Парте райкомо, администрировани делаяра методаш дIа а кхайса, хIанз шийн низаш оарцагIдаьхад юххьанцарча партийни организацей, боахамий кулгалхой, юрта боахама специалистий инициатива айяра. Цу гIулакха теркалбе боагIаш ба XX-ча партсъезда цIерагIча колхоза юххьанцарча партийни организаце болх. 1963 шера тIехьаюсарех яр из колхоз. 1964 шера цига юххьанцарча партбюро секретаралла могаваь ков. Узуев Яхьяй Эки вахийтар парте райкомо. Ше бюро секретаралла хержачул тIехьагIа, нов. Узуева хьавIашагIтехар отчетно - хоржамий собране мел яь критически замечанеш, уж чакхъяхара де дезараш дIадоладир. Юххьанцарча партийни организаце бюрос къаьстта уйла тIаяхийтар партийни группашта (уж цу организаце йиъ я) деш дола кулгал чIоагIдара, цар денал ураоттадара, шоашта тIадехкача гIулакхашта хьалхара коммунистий бехктокхам лакхбара, цар авангардни лоархIам чIоагIбара.

Къахьегамцара гIулакхаш сакхетаме хургдолча, къахьегама дисциплина чIоагIа лелаергйолча уйланца колхозхой хьалкхебара гIулакх тоадар духьа, КПСС райкомо еннача рекомендацех, чIоагIйир наха юкъе беча политически балха опыт кхоачам хиллал йолаш болча юрта боахама специалистех, хьехархоех, комсомольски активистех вIашагIъехкa агитколлективаш.

Коммунисташ колхозни производства лоархIамегIарча участкашка шедIанийсбеш, юххьанцарча партийни организаце бюрос де доагIар дир юкъерча звенох йола кулгаллу калраш колхозе нийса хьахаржаран балхаш тIа дIанийсъяран, цар экономически знанеш лакхъяра. ХIанз колхоза пхе бригадирах Дадаев Махьмад юртбоахама техникуме дешаш ва, хIаьта вокх бригадашта керте латтараш опыт йола практикаш ба. Юххьанцарча партийни организаце дукха болх бар бахьан долаш 1966 боахама шу толаме чакхдаьккхар цу колхозо, паччахьалкхенга дулх дохкара план 106 процент, шура йохкара план 100 процент, коартолаш йохкара план 3,7-зза кхоачашъяьй.

ХIанз шоай уйла тхьамкеи новрий борци кхебара тIаерзаяьй юххьанцарча партийни организацеша. Уж культураш кхеергья Ленина цIерагIча, Орджоникидзе цIерагIча, «Новая жизнь» яхача колхозаша. 1966 шу чакхдоаллаш тхьамка дIадувргдолча кхашка удобренеш дIаккхаьа йолаелар уж колхозаш. Тха районерча къахьегамхошта керда я уж культураш. Цудухьа цу колхозий юххьанцарча партийни организацешкарча берригача коммунисташца совещани йир парте райкомо. Юрта боахама производственни управлене специалисташа цига дийцар тхьамка кхедар чIоагIа пайдане хиларах. Цунца дувзаденна, лакхлу колхозий кхашка къахьегараштa хьалхашка латта декхараш дIадовзийтара даькъе юххьанцарча партийни организацей, эггара хьалха партийни группай, лоархIами бехктокхами. Из болх дика вIаштIехьбаьккхаб Астрахански советско-партийни школа йистеяьккха Х. М. Батаев бюро секретарь а волаш йолча Ленина цIерагIча колхоза юххьанцарча парторганизаце партгруппаша.

Ховш да, хIара коммунистага дIакхачара, цун хьинари инициативеи дегIакхувлара, дикагIа долча моральни гIулакхех из кхевара, хIаьта коммунисташка гIолла парте боацараштa воздействи -яра а партийни группаша парторганизацена новкъостал деш хилар. Цудухьа КПСС райкома бюрос шийн заседане Ленина цIерагIча, Кирова цIерагIча колхозий юххьанцарча партийни организацей бюро секретарашка ладувгIача хана царгара хьадийхар партийни группашта деш дола кулгал тоаделга, хIара денна цар уйла колхозашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаерзаелга.

Партгруппашца беча балха тIа бакъахьара опыт Iоаьвй хIара бетта юххье уж гул а еш, дIахорча декхарех царга хоам беш, балха моллагIча а участке гIулакх дикагIа вIаштIехьа мишта доаккхаргда, партийни влияни чIоагI мишта ергья царна хьалхадоахаш болча, Ленина цIерагIчеи XX-ча партсъезда цIерагIчеи колхозий юххьанцарча партийни организацей секретараша ин. Батаеви Узуеви.

Коллективе боккха низ ба партийни группа, цудухьа парте райкомо юххьанцарча партийни организацей керттерча декхарех лоархI цар лоархIам лакхбелга.

Б. ИСТАМУЛОВ,
КПСС Советски райкома организационни отдела заведующи.

ЗIАМИГА ДАЛЕ А ЛОАРХIАМЕ ДА...

Дукхача хана денз арадувлаш да Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткомеи правленеи дукха тираж йола «Коммунизма байракх» яха газет. Партийни организаценеи колхоза активаи доккха новкъостал ду газето хIара дийнахьа цар беча балха тIа. Из иштта хилар хьахьокхар духьа вай хьожаргда укх денношка араяьннача цун цхьан номерага, хIана аьлча из за моргаш яр цул хьалха арайиннараш а.

Укх шера 20-ча феврале № 2 йолаш арадаьннача цу газета хьалхарча оагIон лакхерча моIинге бIаргкхет «Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна» яхача рубриках. Цу рубрикагара дIадоладу газето кердача пятилетка шоллагIча шера колхоза къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарий хьакъехьара дувцараш а укх гарггарча хана де дезараш хьахьокхар а.

Масала, «Юбилейни шера—хьийкъа ялат» яхача корреспонденце тIа газето лазу: «ЧIоагIа дегаш айдаларца тIайийцар тха колхозхоша «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара кийчо ярах» КПСС ЦК-ас баь соцам...» ДIахо цу тIа дувц, хьатIайоагIача бIаьсти ялаташ дIадера кийчо ярах, цу даькъе колхозхошта карагIдаьннарех, нийслуча кхоачамбоацарех.

«Гурахьа ялаташта подкормка ю оаха» яхача материала тIа йоах:

— Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна лаьцача социалистически яхьа юкъе а яха дика хьийкъа ялаташ чуэца лаьрхIад цу колхоза № 4 йолча комплексни бригадо, цудухьа хIанзале а 800 гектара тIа самолета новкъосталца подкормка яьй бригада коллективо. Из болх дIахо а бергболаш ба. Цу балха тIа хьинаре дакъа лоац бригада дикагIболча членаша ин. Чмыр Ивана, Ильченко Алексеи, Мезенцев Николая, Чечиков Василе, цун сесага Раисас, и. кх. дI. «Бригадо дош деннад укх юбилейни шера хIара гектара тIара 23 центнерал кIезигагIа доацаш ялат даккха аьнна.

Колхозхой хьал-торо лакхъяр, колхоза боахам айбар духьа беш бола болх ба «Коммунизма байракх» яхача газето хестабер. Цунах дар говза а кхетадергдолча оагIорахьа а дувца вIаштIехьдоал газета редколлеге колхозхоштеи механизатораштеи юкъе.

«Болх дика беча, алапи а лакхагIа хул» яхача статья тIа газето белгалдоакк: — ...«Колхозхой къахьегамах ахчанца мах тела болабича денз цар хьал-торо лакхъеннай, бетта дуча алапех тийша ба уж, цудухьа бедам дукхагIа ба цар балхаца, лакхъеннай производственни дисциплина. Тракторни, комсаш делаеча, кхыча бригадашкарча цхьаболча колхозхоша хIанз беча балха тIа бетта 80—110 сом алапеш эц...»

Цу газета № 2 йолча номер тIа я профсоюза болх тоабара тIаерзаяь, социалистически яхье хьалха латтарий гIулакхаш дувцаш йола а кхы тайпа а материалаш.

Шийн йоккхий йоацача оагIонаш тIа «Коммунизма байракхо» колхоза а парторганизаце а аргIанара гIулакхаш довзийта ца Iеш, хоржамий кампане моттигера гIулакхаш а доладир къахьегамхошта юкъе довзийта.

Газета шоллагIа оагIув кхоачалуча кепатеха я «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярша укх шера январь бетта баьча балхах а цар яьккхача шурех а йола материал. Цу яхье хьалхара моттиг яьккхай доаркаша ин. Барчашвили, Харочкина, Солтунова и. кх. дI.

Шеко яц, колхоза правленеи парткомеи орган, шийна хьалхашка латта декхараш ховш дола из газет производство алсамъяккхара тIаберзабьча балха тIа парторганизаце тешаме гIонча а хинна латтаргхиларах.

Х. МАГОМАДОВ.

ЛОАМАН КОЛХОЗИЙ ЭКОНОМИКА ЛАКХЪЯРА НАЬКЪАШ

М. АБУБАКАРОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретарь

РЕСПУБЛИКА лоаман ахкъ районе — Ведана, Ножай-Юрта, Советски — 22 колхоз я. Царгара лаьтташ 144 эзар гектар да, цу даькъе юрта боахаме пайда эцаш дараш — 101 эзар гектар. Дерригача лаьттаех 43 процент дІалоац оахача лаьтташа, цонаша, даьгІенаша. Юкъера лаьрхІача, цхьан колхоза кхоач: цонаш — 591, оаха лаьтташ — 533 гектар, доахан — 534 бежан, цу даькъе етт — 267, устагІа — 639, ахчан доход — 55,7 эзар сом.

Лоаман колхозий башхало я оаха лаьтташ кІезига а сов декъаденна а хилар. Масала, Ножай-Юрта района «Заветы Ильича» яхача колхозе оаха лаьтташ 148 участке да, хІаьта царех 131 участок 1 гектарагара 10 гектарага кхоачаш мара кхы йоккхагІа а яц. Пхенкахьара участкаш 20 гектарагара 30 гектарага кхоачаш мара яц. Цхьан цІенна 1,1 гектар кхоач оахача лаьтта, хІаьта къахьегалургдолча цхьан сага — 0,6 гектар.

Советски района Ленина цІерагІча колхозе 650 гектар оаха лаьтташ 93-моттиге да, хІаьта царех 85 нахьардараш 1 гектарагара 10 гектарага кхоачаш мара кхы доккхагІа дац. Цу боахаме цхьан цІенна 1,6 гектар кхоач оахача лаьтта, болх булургболаш волча цхьан сага — 0,7 гектар. Иззал мара оаха лаьтта доацаш я ерригаш а хІана яц аьнна йола лоамара колхозаш.

Климат боарамагІа-йІайха, тІоадал йолаш шера юкъера температура + 8,8 градус. Шера юкъера лаьрхІача хула йоачаш 800—1000 мм. Шелал йоаца ха 180 дийнахьа латт.

Фецара юкъера температура июле 20 градус хул, январе — 4 градус. Лаьтташ хьунагІа хулача тайпара тайшеи овкъар бесеи да, гулус увш бола тІоа 20—80 см сома хул, гумус йоалл 2 процентагара 7 процентага кхаччалца, массанахьара а лаьтташ лоабат увш да, кІезига йоалл царех фософ, калий тоъал йоалл. Босенаш сов ира хилар а лаьтта сов тІаьда хилар а бахьан долаш укхаза лаьтта доагІан хива Іоккхухь, тонхамаш текх.

Лоаман колхозашка кІотарга тІайолаш тоъал лаьтташ хилари юрта боахаме хІанз миссел техника йолча хьалашка уж мукъадоахилга сел йоккха проблема ца хилари теркал а деш, декхар оттаду делаш дола лаьтташ тоадеи цар кхоачамех сихагІа пайда эцеи.

Республика лоаман колхозий лаьтта-климатически хьалаша йиш хулийт цига тхьамка, баьцадаараш, сорго, сомий бешамаш кхее. Республика колхозаши совхозаши тхьамка кхеде йолаеннай 1959 шера. 1965 шера ерригача республике тхьамка дІадийна хинна лаьтта 566 гектар дар, деррига чудена тхьамка 511 тонн дар, хІара гектара тІара 9 центнер яьлар. Планах 400 тонн йохка езача метте, паччахьалкхенга ехкай 422 тонн тхьамкий. 1966 шера планах 425 гектара тІа дІаделаьрхІа хинна тхьамка 516 гектара тІа дІа а дийна, паччахьалкхенга декхар 516 тонн.

Лоаман районий колхозашка 1965 шера 85 гектара тІа дІадийнадар тхьамка, чуийнар 48 тонн е хІара гектара тІара 5,6 центнер. 1966 шера 208 тонн тхьамкий лорд ехкар лоаман колхозаша паччахьалкхенга. Цхьайолча лоаман колхозаша хІанз дика Іомаьй тхьамка кхедара технологи, чІоагІа доходаш йоах.

Масала, Ножай-Юрта района Орджоникидзе цІерагІча колхозо 1965 шера 8 гектара тІа дІадийначча тхьамкий хІара гектара тІара 9,2 центнер яькхар. Тхьамкий бедал йохкарах хинна цІена пайда 5255 сом, е хІара гектарах 657 сом ба. Цу района А. Шерипова цІерагІча колхозо 9 гектара тІа дІадийнача тхьамкий хІара гектара тІара 8,9 центнер яькхар. ЦІена пайда 4984 сом, е хІара гектарах 554 сом хилар. Лоаман районашка кхееча цхьанна а культуро лац тхьамка миссел доход. Веданеи Ножай-Юртеи районий 1965 шера тхьамка кхедеш хиннача 14 боахамех ворхІанена 19714 сом пайда баьннаб. Лоамашта юхе тхьамка кхеде аьттув бале а цига иштта гучадаьннад, колхозашка тхьамка докъаду моттигаш ца хилар бахьан долаш йоккхий халонаш ниислуш хилар. Цхьабакъда, хьувкъам лакхбаларцеи колхозий рентабельность айяларцеи уж дешаш а къоастадергдолаш да.

Лоамарча колхозий Іалаьмате дукха — 250 эзар гектар совгІа даьгІенаш я. Цар лургъя хьайбашта дажа 7 миллион центнер гаргга ховха буц а 524 эзар центнер гаргга йол а.

ДаьгІенашкара баьцаш шорттеи дикеи хиларо, шортта хий, башха дІайха доацаш ахка, лазараш доаржадеш йола садоахка хІамаш вІалла яц ала йиш йолаш хиларо торо лу дулха лаьрхІа Іалаьмате дукха хьайбаш лоамарча даьгІенашка кхаба.

Лоаман даьгІенашкара боала керттера пайда — хьайбашта дукхеи дарегІеи дулх тІакхетийта йиш хилар. Наурски района «Красное знамя» яхача колхозе 1965 шера лоаман даьгІенашка дажа дахача доаханна хІара деннеи бийсаннеи юкъера лаьрхІача цхьан бежана 890 грамм дулх тІакхетар, совнагІа тІакхетача дулха хІара центнера мах 14 соми 80 кепиги а болаш. ХІаьта шелковской района Ленина цІерагІча колхозе деннеи бийсаннеи юкъера лаьрхІача хІара бежана тІакхетар 940 грамм дулх, совнагІа тІакхетача 1 центнера мах 13 соми 50 кепиги а болаш.

Духхьал дулха аьнна хьайбаш кхеде лаьрхІа йолча лоаман районий колхозашка хІанз лоаман даьгІенашкара деррига доакъар даьал хьайбаш лац. Из бахьан долаш царех тоъал доккха дакъа хІанзарчоа шаьрача моттигашкарча боахамашта дІаденнад.

1965 шера лоаман даьгІенашка дажаш дар 50 эзар совгІа бежан (шаьрача лаьтташкарча районий доахан а тІехьа), 35 эзар совгІа устагІа. ХІаьта цига дажар бахьан долаш тІакхийтар дарегІа дулх — 3083 тонн.

Лоаман районий колхозий шера отчеташка а хьежа, цар боахама гІулакхашта экономически анализ яьй, 1967—1968 шерашка цар экономика дегІакхувлара торонашта мероприятеш оттаьй.

Лоаман колхозий боахама гІулакхашта яьча анализо хьахьокх шоай экономика укх гаргарча шин шера айе йиш йолаш уж хилар (тхьамка, новрий борц, кабуц, кхыдола баьцадаараш дукхагІча лаьтташка дІадера чотах).

1966 шера Ножай-Юрта района колхозаша 127 гектара тІа кхедир тхьамка, юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 9 центнер тхьамкий лорд лаш яьхар. Тхьамкех хьатІаена ахчан ерригa доход 230 эзар сом е ерригача доходех 20 процент хилар. Тхьамкех баьнна цІена пайда — 100 эзар сом.

Орджоникидзе цІерагІча колхозе 15 гектара тІа дІадийнача тхьамкий хІара гектара тІара 14 центнер яьнай. Боахама ерригача доходех тхьамко еннар 30 процент я.

Ножай-Юрта района 11 колхозах 9 колхозе 140 гектара тІа кхебаьб новрий борц. Цу культурах колхозашта хьатІаена ахчан доход 130 эзар сом гаргга яр, пайда — 66 эзар сом.

Ножай-Юрта района колхозий опыто йиш хулийт тхьамкеи новрий борци Нохч-ГІалгІайчен ерригача лоаман колхозашка дукха доход луш йола культураши керттера доакъоши лархІа. Цудухьа лоаман колхозий экономика айяра чакхьяха кийчъяьча мероприятешка лаьрхІал тхьамкеи новрий борци дІабув лаьтташ дикка дукхагІа хилийта. 1967 шера алхха цхьан тхьамкои новрий берпои йиш хулийтаргья 1966 шера боахамий дерригача доакъошкара яьннар миссел доход яккха. 1968 шера ахчан доход хургья Ножай-Юрта районе — 2765 эзар сом, Ведана районе — 1580 эзар сом, Советски районе — 964 эзар сом. Ерригача лоаман колхозашка 1966 шера 1891 эзар сом мара ца хинна ахчан доходаш 5310 эзар сомага кхоачаш лакхлургья.

Иштта ахчан доходаш хьатІаеча лоаман колхозашка йиш хургья колхозхошта къахьегамах гарантировании алапи тІела а кредитовании елга Іалашде а, хІаьта из чІоагІа лоархІаме а да.

Тхьамкеи новрий борци кхебаро йиш хулийтаргья Іалаьмате дукха нах балха юкъеоза.

1968 шера 902 тоннага кхоачаш дукхагІа лакха дезаш да дулх, шура — 2000 тоннага, тха — 545 центнерага кхоачаш.

Доахан дикка дебаргда боахамаща шоай чурча торонех пайда а эцаш.

1968 шера доахан 16844 хургда, жа — 40217. Хьайбай боахама керттера лостам — дулха лаьрхІа хьайбаш леладелга.

Лоаман колхозашка сомий бешамаш шеръе лаьрхІадац, хІанзалца хиннараш тоаергйолаш я.

Колхозаша дукхагІа йохкаргья паччахьалкхенга хьайбай продукташ, хІаьта цун чотах юкъара боахам чІоагІ а бергба. Цу тайппара, Іалача хьалех пайда дикагІа эцарга диллача, специализаци кІоаргагІа е лаьрхІал юрта боахама керттера кхо дакъа дегІакхувлара: тхьамка леладелга, новрий борц дукхагІча лаьтташка дІабувлга.

Цунна нийсса, колхозхой ялатийца Іалащбаран боахама чухьарча гІулакхаштеи колхозаша севообороташта юкъе хьалкхеергья ялатийи доакъарийи культураш, вешта аьлча дегІакхувларгда новкъостала е гІонна дола доакъош.

ЛаьрххІа специализаци леларо, гІонна дола юрта боахама доакъош дІахо дегІакхувларо дикка новкъостал дергда боахамий экономика чІоагІъяра долча моттигерча кхоачамех пайда дикагІа эцара.

Лоаман колхозашта специализаци ешн бахача наха хьале хІама хулийтаппи беча балхо пайда лургба колхозхой материально Іалашбара а юкъара боахам дегІакхувларцеи чІоагІбарцеи цар безам дукхагІа хилийтара а.

Цунна нийсса, чІоагІбанза баргбац лоаман районий колхозаш специалистий кадрашцеи квалифицированни счетни болхлошцеи кийчъяра беш бола болх.

Наькъаш сов халеи лаьтташ дукха декъаденнеи хилар бахьан долаш дукъ увза юкъара хьайбаш леладара уйла йича бакъахьа хургда трактор лелалургйоацача участкашка царца юртбоахама балхаш чакхдахара.

Лоаман колхозий экономика айяра тІаерзаяьча мероприятешта юкъера дакхха йиш яц уж дешаш кхоачашделга.

Лоаман колхозий экономика айяра даькъе хьалхашка латтача доккхийча декхарашца дувзаденна къаьстта лакха бехктоккхам тІабож районий колхозашкарча балха лостам телеи из вІаштІехьбахеи безаш а, КПСС ЦК мартовски Пленумо юрта боахама енача материальнии моральнии стимулех шерра пайда эцара ларда тІа чакхъяха лаьрхІа мероприятеш толаме кхоачашъяра нах оарцагІбаха безаш а йолча Ножай-Юрта, Ведана, Советски районий партийни, советски, боахама органашта.

ЯЛАТАШ ХЬУВКЪАДАРА ЙОАКХО Ю

Укх юбилейни шера юртбоахама культураш хьувкъаяра хьинаре къахьег Наьсарен района «Экажевский» яхача совхоза нхаш леладераша. Совхозе нхо эзар гектара тІа дІадийнад гурахьа дув ялат, хІаьта хІанзле 2200 гектара аммиачни селитраца подкормка яьй. Уж балхаш дІахо а деш да.

Кхашка минеральни удобренешца подкормка яра балхаш юртбоахама авиацеца ду.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) летчик П. Федосев кхашка подкормка е аравалалехьа совхоза директорца М. Мальсаговца дагавоалаш ва.

В. Василийко сурт.

ХЬАЙБАШ ДЕБАДЕРГДА

1966 шера бІаь Іаттаи шинарийнеи тІехьара 97 Іаса кхедаьд оаха. Тха колхозе бІаь Іатта лоархІаш хІара шера вІаштта 96 Іаса кхеду ер пхелагІа шу да.

Мишта вІаштІехьдоал тха из?

Эгтара хьалха белгалдаккха деза, оаха дерригача доахачнеи шинараштеи искусственни осеменени еш хилар.

Юххьанца тхоай бугІай оархІалца йора оаха искусственни осеменени. Цул тІехьагІа арахьара из тІа а кхухьаш доладелар тхо осеменени е. Арахьара тІакхухьача оархІалах Іаьсий кІезигагІа ца хулаш хиларах уж дикалга диллача толашагІа хулаш хиларах а ферма коллектив тийшачул тІехьагІа берриға из болх арахьара тІакхухьача оархІалца бе доладелар тхо. Фермера бугІаш дІаяьхар оаха.

Шинараш хьалхагІа бІугІашка шоашка пхаьрдайтар оаха, хІаьта хІанз царна а искусственни осеменени ю. Экономически гІойле йолаш дац боахаме бугІаш-производителаш лелаяр. ХІаьта тха колхозе яІанза йола бугІаш эзар совгІа яр. Искусственни осеменени еш хилча 12—15 бугІа мара эшацар тхона. Іулашца лелаяра — шовзткъа, шовзткъе итт.

Бакъдар, аьлча, хІара Іаттага шера цхьаццa Іаса дайтара ферма ерригача коллективо чІоагІа къахьега деза.

Искусственни осеменени яра болх беш кхоъ техник ва тха. Уж берригаш а балха тІереи шоай декхараш дІаза кхоачашдеши ба, цар массане а йоккха опыт я.

Эрше бена етт хьагучабаккхар санна бола лоархІамера болх сагах тийша ца а буташ, техникаша шоаш бу. Доахан зе Іомабу доярказши скотникаши.

Эрше даьхка доахан хьагучадахара болх тоъал дика уйла тІайохийташ лелабу дукххача доярказша. Къаьстта а, Гребенко Валентина Ивановна, Шатухина Елена Александровна, Давыдкина санна болча хьалхалаттача доярказ цІаккха битац эрше бена етт осеменени ца еш. Цудухьа ферме мел йолча доярказ дукхагІа йоах цар шура а.

Цхьабола доярказ мекъа хул доахан искусственни осеменене пункте дигара. ХІаьта а из данза баргбоацача кхоачабу уж. Петр Захарович Поляков, Іулага хьож, цул тІехьагІа доярка йолча а вахе, хоатт, тахан эрше дараш малагІа доахан да хьа, аьле. Ший доаханца эрше бена етт бац аьле жоп лу вокхо. ТІаккха из а нийце доахана Іула юкъе а вахе эрше дола доахан дІахьокх цо цунга. Цул тІехьагІа, еха а еха, шийна зеденнадацар уж доахан ца аьлча кхы ала хІама доацаш йола доярка доахан а нийце искусственни осеменени еча пункте йода.

Балха опыто хьахьекхад, толам балга техникий балхах тийша хинна ца Іеш, етт маьрша бахкаргболаш, тІагІа чухьа хьелургйоацаш, айпбаргбоацаш кийчбарах а тийша хилар.

Боахама къаьстта доккха зе ду доаханна чухьа тІагІа хьеяларо. ТІагІа чуйнса етт эрше ца боагІаш дукха гов, Іаса чу а ца лоацалуш, дуккхаза эрше ух, дуккха доахан Іаьсий ца деш Іаьхара дус, цудухьа, повкъа дале а, брак де дезаш а хул.

ТІагІа чу ца соцаялийтар духьа укх тайпара профилактически балхаш ду оаха: деррига доахан ши бутт хьалхагІа денз ца детташ соцаду, дахка 15 ди эшаш дІачудуг доахан дахкача отделене; дехкачул тІехьагІа а цу чу лоаттадеш кхы а 20 ди доакхийт. Доахан дахкача отделене доахан дІачудугача хана рацион хувц, рациона юкъе берца ча дохийт.

1965—1966 шера Іай доаханна чухьа тІагІаш йиса дукха моттигаш нийсъелар тха ферме.

ТІаккха дагадехар тхона, цхьан Іай доакъараш ца тоъаш тхоаш дисача хана оахош Пхьилекъонгий-Юртара нийца берца ча а телаш доахан кхаьбачул тІехьагІа тІагІа чу ца соца хилар. ТІаккха колхоза правленена хьалхашка дош оттадир оаха, къаьстта фермана лаьрхІа борц дІабувргболаш а доахан дахка отделенена берца ча хулийтаргдолаш а. ХІаьта колхоза правлене оаха яхар дІанийцар, цудухьа укх шера шортта берца ча а да, фермерча доаханна тІагІа чуйнса моттиг а нийсъеннац.

ХІара денна шозза фега арадоах фермера деррига доахан хаоттам миччa бесса бале а.

Аьхки доахан лагерашка дІа а даха, фермера дуккха помещенеш мукъаяьнначул тІехьагІа, доахан дахка отделени шеръю оаха, дахка доахан бокъонца шоаш хиннача тайпара юхаметтаотталца а цамогаш дараш дерзззалца а йолча хана доахан дахкача отделенера уж ара ца дахеи Іулах дІа ца тохеи.

Бакъдар, аьлча, из аьттув болаш я да, хІана аьлча теркалден дарба деи лезаш дола деррига доахан цхьан метте — доахан дахкача отделене да, цудухьа царна дарба делга вІаштІехьдаккха а дуккха аттагІа да.

Доахан дахкара отделенера етт арабалийта мегаргбий хьож ветеринарни лор, зоотехник, искусственни осеминене техник юкъе а болаш йола бІарчча комисси.

Иштта беча балхах боккха пайда баьлар. Юххьанца еча осемененех Іаса чусоцалулга 75—80 процентага дІакхаьчар.

ХІанз мукъа помещенеш тха кІезига я, цудухьа доахан дахкача отделене лоаттадеш доаханга дукха ха яккхийта йиш йолаш дац тхо.

Дукха а дика а Іаьсий хьадара чІоагІа пайдана хилар шинараштa искусственни осеменени елга вІаштІехьдаккхар.

Іула юкъе дохийта шинараш кхедара дикагІча фух долча доахана даь Іаьсий хьахорж оаха. Уж оаха шура дукхагІа а телаш кхоаб. Царна тел 380 килограмм шура, 600 килограмм обрат, 180 килограмм концентраташ.

Іула юкъе дохийтаргдола шинараш кхеделга оаха тІадулл хІара деннеи бийсаннеи 700—800 грамм дозал тІакхетилга Іалашдеш болча, толашагІча Іаьсий леладераштa.

Осеменени ю 18—20 бутт баьннача, дийна долаш эзача 300 килограммал кІезигагІа доацаш дозал долча шинараштa. Доккхийча доаханачул дуккха а аттагІа лоацалу шинараштa Іаса чу. Пхаьр ца луш нагахьа тІехтиллийтац цар эрше даьхка ха.

Шинараштa искусственни осеменени яро тхога йиш хулийтар тІех дикача фух йолча бугІашта даь дика Іаьсий кхеде.

Цу тайпара кхедаьча шинарех продуктивность лакха йола доахан хул.

Іулех дІатоха ха хьаххаьча шинараш лоам дахийтац оаха.

П. ЛОКТЕВ,
Сунженски района «Победа» яхача колхоза шурий-товарни ферма заведующи.

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизарга

ФУ ЙОАХАР ЦАР ЦУ ХАНА, ФУ ЙОАХ ЦАР ХІАНЗ

СИЙЛАХЬ - йоккха Октябрьски социалистически революци хинна бутт баьнначул тІехьагІа Петроградерча американски посола Чарльз Френсиса укх тайпара хоам бир США паччахьалкхен департаментага: «Советски правительство дукха йІаьхлургьяц аьнна хет сона». Цул ши ди тІехьагІа телеграфаца хоам бир цо: «ВІалла юсаргья ца меттача тайпара ца йоаш йиси Советски правительство». 21-ча феврале 1918-ча шера, «историе хьахьувкkхача тайпара, эрсий кхаргйолаш хІама дац боккха болам дІахьолгеи доккхий хІамаш карагІдалгеи», — аьнна Вашингтона тешам белар цо. Цу шера июнь бетта 9-ча дийнахьа, посола хьайда дІакхайкадир паччахьалкхен секретарага: «ХьалхагІа цІаккха а ца тийшача тайпара чІоагІа тийша ва со Советски правительство сапа чопа ахкарг мо мара, кхы чІоагІале йолаш ца хиларах».

Досье яхача дипломатически папкашка доахка Фрэнсиса даь хинна уж хоамаш хІанз беламе хеталу. Шийна гонахьа хулаш йола исторически событеш ерригаш а харцахьа яшха селла чІоагІа кайоалаш посол хиларах цец ца воалаш Іелац. ХІаьта а, Фрэнсиса иллюзех тешаш бар Вашингтонера цун шефаш а, наггахьа саг юкъера ваьккхача, ерригa американски буржуази а.

Советски Іаьдал хІанз-хІанз доха ма дохий, яхаш, денош дагардеш бар Вашингтонереи Уоллстритереи нах. 1917-ча шера ноябрь бетта денз шин шера «Нью-Йорк таймс» яхача газето советски строй «йохар е йоханза ярг ца хилар» 91-зза хьоахадаьд, аьнна, ларх1а а лаьрхІа хьааьннад 1920-ча шера кепатеха арадаьннача брошюра тІа публицисташа Уолтер Липпманеи Чарльз Мерзеи. Нагахьа санна «Нью-Йорк таймс» яхача газето а селлара кхы шийна хІама ца ховлга гучалехийташ хиннадале, вІалла хала а дац американски буржуазии пресса кІезигагІа лоархІам болча органаша Советий мехкарча событех фу дувцаш хиннад кхетаде.

Посола Фрэнсиса шийна хетараш дувцашехьа а Советий мехкарча халкъаша боккъонца бакъ а даь дІахьекхар «боккха болам» дІабахьа а «доккхий хІамаш карагІдувла» а низ кхоачаргболаш шоаш хилар. ХІаьта а американски буржуазена къоабал а даь тІаэца магацар Советски Іаьдал ца а дохаш дІахо долаш хилара хьакъехьара бакъдар. Шоаш эгтара толашагІа йола общественни строй лоархІача капитализме баха безаш хетар нах даиман а США кулгалхоштa. Царга диллача Октябрьски революци «анархи» яр. «Лохе латтача нахага оалал кхачар» дар. Социализм? Иза-м фанатикашта дагадоалла хІама мара дац. «Къаьсттача наха тІаухача пайдай мотив» юкъера яьлча мишта лелалургъя экономика?

Советски Россе хьакъехьа американски доале латтача классана хета керттердар 1921-ча шера, бІаьсти хьаьлар цул хьалххагІа торговле министр эттача Герберт Гувера: «Шоай экономически система цар лелаеча хана, — яздора цо, — Россега йиш хургьяц юха производство дІайолае... Цу гІулакха хІанзара экономически система дІалккха езаргья».

Кхы кІезигагІа ца тешаш, социализм йоахалург ца хиларах тешаш вар цу хана хинна паччахьалкхен секретарь Чарльз Эванс Хьюз. 1921-ча шера март бетта цо аьлар: «ХІанз укх сахьате Россех Іалаьмате йоккха экономически вакуум хулаш латт, селла чІоагІа да наха товараш эшилга. ХІаьта хІанзара политически экономически система мел йолча хана кІаьдлург ма йий ала цхьаккха хІама долаш а яц лакхехьа вай йийца гІайгІанера ситуаци».

Хадланза экономически толамаш а доахаш из хьайоаггІашехьа а Советски Союза оамалах а из йоахалургйолаш хиларах а цу шийна хетараш тІара ца йоалаш кхы а дуккха шераш даьхар американски буржуазе. СССР-ах нацисташ чубеннача хана «даьттах чакхдоала цІийдаь урс санна», мехках чакхъяргья фашистий ордингаш, ялх кІирагІа цар толаме чакхбоаккхаргба тІом, аьнна, Вашингтонерча тІема «эксперташа» кхайкадарга дІакхаьчар гІулакх.

ЧІоагІа а низ кхоачаш а советски наха еча духьаленах цецлаьлар американски доалера гІозараш. Цхьа шу совгІа ха яьнначул тІехьагІа, США шоаш а соана чуйоагІача паччахьалкхенашца (Германеца, Италеца, Японеца) къовсам лоаттабеш йолча хана тихоокеански районерча американски герзашцарча низий командующи хиннача инарала Дуглас Макартура мукІарло дир «цивилизаце доглоахилга алхха Щеча Эскара турпалах тийша да», аьнна.

ТІема ханарча цхьоагІон тІара хьахилар СССР йовзилга, цхьабакъда, из йовзилга кхы дІахо кІоарг ца долийташ гІорадир шийлача тІема шийлача мехо. США доалерча гІозарий кердача иллюзеша хьалаьцар къаьнарчар моттиг. Хьалха паччахьалкхен департамента консультант хиннача, хІанз Калифорнерча Клермонтски колледже дунеи халкъашта юкъерча отношенеи профессор волча Фрэд Уорнер Нила 1961-ча шера кепатеха арадаьннача брошюра тІа язду: «Большевистски революци яьча хана денз СССР-е хиннача дерригача лоархІамерча событех вайна мел хийттачоа гІалат дийннад вай. Революци ше а хург ма йий аьнна хетацар вайна; хинна яьнначул тІехьагІа из толаме чакхъярг мичай аьнна хийтар вайна; из толаме чакхъяьнначул тІехьагІа эрсаша тІа ца эцаш ютаргья социализм аьнна хийтар вайна; из ца хулаш дисача керда советски паччахьалкхе къоабалъе езарг мичай вай аьнна соцадир;... немцаша Россеца тІом хьоабаьча хана деррига а алхха ялх кІира мара дукьала латта низкхоачаргбац эрсий аьнна хийтар вайна; ...тІем тІа уж котбаьннача хана тІемо бохабаь мохк сихха юхаметтабоалабе вІаштІехьдаргдац цар аьнна соцадир вай; вайна иштта хетташехьа а уж сихха меттабаьхкача вай лаьрхІар ракеташ хьалра технически говзалаш кхоачам болаш яц царга аьнна, иштта кхыдараш а».

Цхьабакъда укх тІеххьарча шерашка доахаш доахаш тІерадала даьннад хІама ца хареи иллюзейи дохк. Из даьр, къоаггалаь аьлча, укх тайпара событеш я: Вашингтона тарлургда аьнна хийттача ханал дуккха а хьалхагІа ядерни энерги дегІайоалаяра даькъе Советски Союзана карагІдаьнна хІамаш: деррига дуне а, къаьстта США а цец-ама а йдаккхаш, 1957-ча шера эгтара хьалхара советски спутник яхийтар; советски наха карагІадаьнна Іалаьмате доккхий хІамаш дувцаш американски инженерий Іилмахойи делегацеша ду къамаьлаш; Советски ансамблешеи артисташеи ВІашагІкхийттача Штаташка ю выступленеш; Олимпийски ловзарашка а дунеи халкъашта юкъерча кхыча къовсамашка а советски спортсменаш котбувлар. Цар а адамий деятельноста дерригача доакъошка советски наха карагІдувлача кхыча гІулакхаша а йохайир хьалхара предрассудкаш, доходир харцхетараш.

Советски Союза хьакъехьарча долача хІаманна тІехь шерра яьржа невежествои Советски Іаьдала духьалара предрассудкаши дІаьннай яхилга-м дац из. Цхьабакъда, кхеташагІа болча американцаша хІанз мукІарло ду советски система йоахалургйолаш хиларал совнагІа, мелла йоккхий халонаш духьала нийтта йоллашехьа шийна карагІдийннача дукххача доккхийча хІамаех доккхалде йиш йолаш Советски Союз хилара.

Кхыметтел Советски Союзерча событешка гуччахьа вогІадар лохаш хиннача «Лайф» яхача журнало а 1963-ча шера мукІарло дир «шийтайпара экономика» йолаш я СССР, аьнна. Низ болаш а цунца цхьана технически тоенна а тІема системеи космически тохкамий системеи а йолаш, дунеи тІа шоллагІа индустриальни паччахьалкхе а хинна дІаэттай яьссача меттера дІайолаенна Советски Союз, яхаш яздора журнало. Журнало белгалдаьккхар промышленни производства дуккхача доакъошка а цу даькъе кІор, аьшка руда яккхара, металл телаш йола станокаш хьаяра, тепловозаши электровозаши дара а ВІашагІкхийттача Штател Советски Союз хьалхаялар.

Бакъдолча хІамашта духхьала бІарахьажа а долча тайпара уж кхетале а ловш болча американски специалисташтa дикка хьехам лу советски вахара кхыча оагІонаша а. «Цигара гІулакхаш дега тІа ца дувлаш Іелойя тамаш я Советски Союзе хиннача тІехьагІа, цул а совнагІа, чІоагІа дог гІад ца долаш висац нахага дешийтара хьакъехьа мехко еш йола йоакхо бІарталийча» — яхаш язду Мичигански университета президента доктора Харлан Хэтчера.

Американски Іилмахоша мукІарло ду Советски Союзе Іилманна Іалаьмате доккхий хІамаш карагІдаьнна хилара. Эгтара хьалхара спутник яхийтачул тІехьагІа Массачусетски технологически института профессора (цул тІехьагІа президента Кеннедеший специальни гІонча а вир цунах Іилмай дешаштa) бе боаггІача тайпара мах бир советски обществе Іилман еш йолча йеакхон. Іилман деятельноста массе даькъе а США-л тІехъяргья СССР, аьнна, хьалхе а хьаьлар цо хургдар.

Искусства даькъе Советски Союза карагІдаьннарех аьлча, газеташ дешача советски нахах мала хургва американски ладувгІараша а критикаша а мел боккхачa безамца тІаийцар ца ховш Доккха театр, Моисеева ансамбль, кхыйола советски ансамблеш, Гилельс, Рихтер, Давид Ойстрах санна бола солисташ. Советски Союзе спорта гІулакх чІоагІа тоаденнилга дика ховш я американски общественность.

Советски наха карагІдаьннача хІамай бе боаггІача тайпара мах беш болча нахах вІалла дага а доацаш дІакхийтар госпожа Клер Бут Люс. «Лайф», «Тайм», «Форчун» яха а кхыдола а журналаш арадоахаш волча Генри Люса сесаг, из массаза а хиннай республикански парте аьттехьарча лостама викали Советски Іаьдала духьалара хетараш кхайкадеш йола саги лоархІаш.

Валентина Терешкова эгтара хьалхара кхалсаг-космонавт хилча, из чІоагІа новкъа долаш хилар г-жа Люс. Из кхетаде гІертар эгтара хьалха космосе яхар советски кхалсаг хІанай, американка хІана яц, яха дош. Цо шийна дагадоахкараш тІа а яздаь 1963-ча шера июнь бетта статья араьккхар «Лайф» яхача журнала тІа. «МаІача сагеи кхалсагеи бокъонаш цхьатарра нийса хилара принцип кхайкаеш а 1917-ча шера революци хиннача хана денз из принцип чакхйоахаш а коммунизм хилар да» Терешковах эгтара хьалхара кхалсаг-космонавт яьр, яхаш яздора цо. ДІахо г-жа Люса белгалдаьккхар советски кхалнаха паччахьалкхен, общественни, Іилман - технически, мехка вахара кхыча доакъошка хьинаре дакъа лоацаш хилар.

ВІашагІкхийттача Штаташка геттара кІезига ба Іилмахой, инженераш, лораш е парламента членаш хила аьттув бола кхалнах, хІаьта Терешкована карагІдаьнна денал дола гІулакх кердадоаккхилга хІанз дагадоха йиш йолаш-м цхьаккха а яц, хІана аьлча, г-жа Люса белгалдаькхача бесса, американски космически программе дакъа лаца йиш йоацаш дІакъоастабаь ба кхалнах. Ше мелла йІаьхий яьле а мелла чІоагІа антикоммунистически предрассудкаш йоахкаш ше яле а, хьалха латтача общественни строя кхалнаха луча торонех хьогаш яр г-жа Люс.

ХІаа, вай хьакъехьа ше деча къамаьлий тон ца хийцача ялийтац событеша американски буржуази. ХІанз а шоай антикоммунистически предрассудкаех хада ца могаш хьувзе а ВІашагІкхийттача Штатий вахара дуккхача доакъошкарча цІи хезза болча деятелий вІаштІехьдалац Советски Союза карагІдаьнна Іалаьмате доккхий хІамаш. Октябрьски революце беркаташ къайладахьа. Новкъа да посол Чарльз Фрэнсис тахан дийна ца хилар.

Гарри ФРИМЭН.
Нью-Йорк. (ТАСС).

БАЬЦАДААРАШ ХЬУВКЪАДАРА

Гудермесски района «Новогрозненский» яхача совхоза М. Усатова кулгалдеча баьцадаараш кхедеча бригада хІара шера лакхара къахьегама толамаш доах.

Укх шера баьцадаараш кхеле хьакъоастаьй 50 гектар йола участок. Оасар тІа ца далийтара 50 сантиметр кІоарга лаьтта аьхад, хььидаьд.

ХІанз бригада болхлоша кабуца, помидорий, кхыча хьалха хьадоалача баьцадаарий рассада кхею. Теплицашка хьатІайоалаш латт нарсаш.

Совхозе дог тийша ба укх шера а баьцадаараш кхедарах боккха пайда баргхиларах.

М. РАШИДОВ.

«ЖУРНАЛИСТ» № 2

Кепатеха араьннай «Журналиста» шоллагІа номер. Из хьаеллалу КПСС ЦК пропаганда отдела газетий сектора заведующе В. И. Власова кепайоазои болхлой бехктокхамах, царгара дІадехача бакъдарех, принципиальностах, иралах язъяьча статьяца.

Цу номеро журнал дешараш тІахьех болхлойи юртеи корреспондентах дискусси еча юкъе дакъа лацара. Журнала тІа кепатеха я писателаца Александр Бекаца хинна беседа, Лиходеев Леонида очерк, обозренеш, фельетонаш, доазол дехьарча прессах фельетонаш, доазол дехьарча прессах йола исследованеш. Номер тІа да советски фотомастераша даьха сурташ, Франце боккхагІа болча фотохудожникех цхьанне — Картье Бриссона балхаш.

А. С. НОВИКОВ-ПРИБОЙ ВАЬ 90 ШУ ДИЗАРГА

Эггара хьалхарча Советски писателех ва Алексей Силыч Новиков-Прибой (1877—1944). Новиков-Прибой язде волавеннав паччахьа Iаьдала флоте мотрос ше волча хана. Писатела вахаре боккхача лоархIаме хилар Цусимски проливе хиллача гIоръяьннача событешка цо дакъа лацар. Цу хана шоллагIа Тихоокеански эскадре Дальни Востоке йодача хана а тIехьа вар из паччахьа Iаьдала духьала саккхетаме къовсам лоаттабер.

Сийрден йиий тайпарел йола Новиков-Прибоя реалистически йоазон говзал бокъонца хьагучаьлар революци хинначул тIехьагIа. Цо массаза а лаьрхIав Октябрь ваь писатель. Шийй вахара доккхагIа дола дакъа а шийй дикагIа йола произведенеш а форда, флота, морякашта хетаьй Новиков-Прибоя.

Эрсий классически «форда литература» традицеш дIахо а хьош, писатела йоккхача говзалца хьахьекхаб ира классови къовсам а дуккхача наькха революционни уйлаш а. «Форд кхайк», «Хи бухе гIолла лелараш», «Дира купель» яхача цун произведеней турпалаш нийсхо ца хилара духьала, шийй кхел ше къоастае халкъа бокъо хилара тIехьа къовсам лоаттабеш ба.

Советски литература дошо фондана юкъеяхай «Цусима» яха эпопея. Цу тIа теттара нийсен художественно чIоагIен оттадаьд эрсий самодержавена тIерча эхьа сурт, хьахьекхад паччахьа Iаьдала строй йохкаенна хилар, эрсий морякий сийле а, денал а. Цар тIема сийлен тIехьенапта — советски морякашта хетадаьд «Походера коммунист» яха дувцараш, «Форда чура кхалсаг» яха повесть, «ЦхьоалагIча рангера капитан» яха роман, кхыдараш.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIом латтача шерашка советски тIемахой турпаленах йолча очеркий бIаррча сери кепатеха арайоаккх Новиков-Прибоя: «Цабезама низ», «Форда лаьчаш», «Снайпераш», «Дега ондала низ», «Даьхе», «ТIом беш бола морякаш», «Эрсий матрос», кхыраш.

Патриотизма уйлаех йизза йола Новиков-Прибоя башха дика творчество ешараштa еза а йоагIаш дукхаезаши цар лоархIаши я.

РАДИО—БОККХА НИЗ

ГIУЙРИЙНА радио гIолла деча «Кердача хоамашца» дIадоладу советски саго шийй къахьегама ди. ДIахо бIаррчача дийнахьа а вайца я радио, къахьегача хана а садоIача хана а.

Нохч-ГIалгIайченерча гIулаккхех а геттара дика бIаргагу радиовещании телевиденни дегIайоалаяра хьакъехьа Коммунистически партеи Советски правительстваи Iалаьмате чIоагIа йоакхо елга. ХIанз вай республике болх беш я радиостанцеш: РВ-23, ультракоротковолнови вещани, телевизионни центр, дIа-хьа уха телевизионни станци. Дийнахь-бус 16 сахьатага дIакхоач эрсийи, нохчийи, гIалгIайи меттала моттигерча радиои телевиденеи гIолла еш йолча передачаша лоаца ха.

Республика городашкеи юрташкеи шерагара шерага дукхагIа хул радиоточкаш, приемникаш, телевизораш. ХIанз вай республике 94 эзар радиоточка, 100 эзар приемник, 70 эзарпел дукхагIа телевизораш я. ХIаьта хIара приемникагеи репродукторгеи ладувгIаш шиъ-кхоъ саг хилар а, хIара телевизорга хьожаш виъ-пхиъ зритель хилар а теркал дича мел нах хул уж. БIаьш эзараш нах бъ вай республике радиои телевиденеи передачашка ладувгIа а хьажа а йиш йолаш. Вай партийнии советскии болхлошта, Iилмахошта, литератораштa, музыканташта цул йоккхагIа мишта хургья аудитори.

Радиои телевиденеи моттигерча передачай керттера тема — парте XXIII съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа, Советски Iаьдала 50 шу дузара даха доаггIача тайпара сийленца накъадахара тIехьа яьржа социалистически ялх.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизараи Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизараи хетаяь радиоси телевиденеи ергйолча передачай перспективни план йийца а йийпа, дIадаха шу долаленнача юххье чIоагIйир парте обкома бюрос. Цу тIа белгалдаьха гIулакхаш кхоачаш а деш, хIара денна мехкдаьттахой, гIишлошъерий, юрта боахама болхлой къахьегама гIулакхаш дувц радиоси телевиденеси, кертагIдоах миччахьа а доладаь маьхера, дика, беркат даргдола гIулакхаш. Юкъейоалаьй передачай керда никлаш, доладаьд радиои телевизионнии керда журналаш: «Балха саг», «Ах бIаь шера летопись», «Парте плаиаш — халкъа планаш», «ДукхагIа мехкдаьтта — Даьхенна», иштта кхыдараш.

Передачай программашка онда моттиг дIалоац Коммунистически партега хьалхле а йолаш вай халкъо ах бIаь шера хьабена турпала никъ бовзийташ йолча материалаша. Шоашта дагалоагIа хIамаш дувц Октябрьски революце, хьалхарча пятилеткай, Боккхача Даьй-мехка тIема ветеранаша. «Октябра маьлха кIал», «Ленински новкъа», «Яхаш а дегIаухаш а я революционни традицеш», «Паччахьалкхе — из вай да», «Юбилей накъадолхаш», иштта кхыча а циклашка дувц уж хIамаш. Цу передачашка шерра пайда эц архивашкарча, музейшкарча материалех, революционни событей доакъошхошта дагалоагIачарех, Владимир Ильич Ленина къамаьлаш тIадолча пленкаех, иштта кхычарех.

Юбилейга укх тайнара кинофильмаш йоах телевидене студе: «Грозный тахан», «Фу дувц памятникаша», «Вай сийлахьа буровой мастер» (из хургда 1923-ча шера Старопромысловски мехкдаьттахоша Владимир Ильичах «Сийлахьа буровой мастер» яха цIи тиллара хьакъехьара фильм). Орджоникидзевски телевидене студеце цхьан хьадергда Орджоникидзеп Кировн вувнаш дола «Ленина бахкийтараш лоамашка» яха фильм.

Программашка йоккха моттиг дIалоац советски патриотизмах, халкъий доттагIалах, социалистически интернационализмах йолча материалаша, шерра дIадовзийт вошал долча республикашта карагIдаьнна хIамаш. ДIа-хьа хувца а хувцаш передачаш ю союзни, автономни республикашца, краяшца, областашца. 1967-ча шера юххье дена йолаенна Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара хетаяь союзни республикай радиофестиваль. Из дIайолаелар вошал дола Армени ювцаш. Къилбаседа Кавказа халкъий къахьегама гIулакхаш дувцаш, уж халкъаш Октябра 50 шу дизара мишта накъадаха лерхIаш да дIадовзийташ каст-каста хоамаш ду «Зори Кавказа» яхача вIашагIкхийттача радиожурнало.

Революционни событей доакъошхоша, вай республика цIи хезача нахa шоаш деш дола къамаьлаш дIаяздаьча пленкай специальни фонотека хьаяьй радиокомитете. Иштта долаш да къаьнарча коммунисташа тт. Чернокозова, Павлова, Климова, Галенскена, иштта кхы дукхаиешта дагалоагIараш.

Конкурс кхайкаьй Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетадаьча дикагIча иллена, дувцара, очерка.

Моттигерча радиои телевиденеи передачашка хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш. Къаьстта а общественно - политически темаех йолча передачашца. Наха, эггара хьалха кагирхошта коммунистически кхетам балара хетаяь материалаш ледара язйийя хул. Событей доакъашхоша, белгалболча наха еш йола выступленеш цкъаза, царга шоашка къамаьлаш а ца дайташ, дикторий къамаьлашца чакхъювл. Иттaш эзараш болча радиоладувгIархошта еча передачашца цкъаза ца эша даьсса дешаш дукха хул.

Радиои телевиденеи программаша дIалоацача ханах кхоалагIа дакъа ха музыкальни вешане лоац. Классически музыкана, советски композиторий произведенешта, СССР-е дахача халкъий музыкана пропаганда леларца цхьана онда моттиг дIалоац нохч - гIалгIай халкъа музыкаи моттигерча композиторий музыкаи концерташа. Радиокомитете вIашагIкхийттай моттигерча авторийи исполнителийи 400 гаргга дIаязьяь произведени. Цхьабакъда, уж алсамйоахилга геттара мела лел. Радиокомитетага шийга кхоачашдургдолаш гIулакх дац из. Вай ханара керда иллеш хьакхоллара дукхагIа йоакхо е еза культура Министерствас, писателий Союзо, халкъа творчества Цено, филармоне.

Республикански радиол совнагIа ерригача юртий районашка, Грознерча дуккхача йоккхача промышленни предприятешка, цхьаццайолча колхозашка, учрежденешка моттигера радиовещани а я. Цар болх лелабер общественни редакцеш я. Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара даькъе пар доккха гIо ду юххьаиларча партийни организацешта. Общественни редакцеша къаьстта дика болх бу Шелковски, Урус-Мартановски районашка, «Гипрогрознефте», «Красный молот» яхача заводе. Юххьанцарча партийни организацеша цу деша йоакхо еча болх дика бу моттигерча радиоша. Ачхой-Мартановски, Наьсарен, Наурски районашка районни радиовещане болх ца беш ханаш хул.

Укх тIеххьарча шерашка Грозне а юртий районашка а шерра дегIабенаб радиолюбительски болам. Цу даькъе дукха балхаш ду ДОСААФ-а республикански клубо, институташкеи школашкеи вIашагIъехкача тайп-тайпарча кружокаша. Цхьабакъда, любительски бувзамашта бокъо па еннача диапозоне гIолла юкъе а лелхаш, радиостанцей балха новкъарленаш еш, къахьегамхошка шоай лоIаме са ца лоIийташ хьувза радиохулиганаш а кIезига бац.

Грозне а районий а общественноcто къовсам лоаттабу радиохулиганашца. Уж гучабоах, закона маяххара паргара аппаратура хьайоаккх, хIаьта халкъа судо парна гIодаш детт. Цхьабакъда, из болх хIанз а ледара лел. Бувзама Управлене, общественни порядок лораяра Министерствас лирагIа лелабе беза радиохулиганашцара къовсам. Дуккхача бакъдарех гуча да керттерча даькъа уж во гIулакхаш леладераш школай, техникумий дешархой, къона болхлой, колхозхой хилар. Цу чIоаггIа харцахьарча гIулакхаца хоадам боллаш шъовсам оттабанза яргъяц комсомольски организацеш, дешара заведенешкарча хьехархой коллективаш.

Радиовещанеи телевиденеи гIулакхий йоакхо хIанз а кIезига ю бувзама Управлене. Масала, Грозненски телецентра низ кIезига хиларах а лоамаш новкъа хиларах а цхьайолча районашка леррттIа дIакхачац телевизионни передачаш. Грознера телепередачаш во гу, масала, Ножай-Юртовски, Советски, Наьсарен, Шелковской районашка, городе МалгIабике. Бакъда, бувзама Министерства дош-м деннад укх шера Советски, Шелковскойи МалгIабикеи районашта кхоъ ретранслятор оттаергья, аьнна.

Мамогга шийй болх тоалургбола наькъаш лохаш а цу гIулакхa оаргIъяьнна а я радиои телевиденеи болхлой коллектив. цо шийй низ мел кхоачар дергда вай Даьхен ах бIаь шу дизара сийленца накъабахар духьа республикерча къахьегамхоша дегаш ура а этта беш бола болх шерра дIахьоккхара.

С. ЛАГУТИН,
радиовещанеи телевиденеи комитета председатель.

ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРА ТIАХЬЕХ

ДЕЛИ. 21 март. (ТАСС). ХIанз, Инде сел дукхача штаташка Индийски къаман конгресса викалаш юкъе боаца правительстваш Iаьдала керте эттача хана, геттара лоархIаме да, центраи штаташтеи юкъе дика гIулакхаш лоаттаделга Iалашде йиш хулийтаргйола банъахьара уйлаш ИНК-анеи оппозиционни партештеи юкъе нийсъяр, аьлар премьера-министра Индира Ганде, правительствах бола тешам боврах йола резолюци селхан парламента халкъа палате ювцача хана ше къамаьл деш.

Оппозиционни партеша резолюци еннаяр Раджастхан яхача штате хиннача событешца а цига президентски доал оттадерца а дувзаденна.

Раджастхане лерттIа хьалаш юхаметтаоттадеча центральни правительстваца цхьана гIуланхаш леладара оппозиционни партеш тIахьийхар Ганде, укх гаргарча хана цу штата законодательни собране сесси гулъе йиш хургйолаш. Оппозице центральни правительствана новкъостал де деза, белгалдаьккхар цо, цига перттIа демократически система юхаметтаоттаяра. Президентски доал массаза а латтаргдац Раджастхане, аьлар дIахо премьер-министра.

ИНДЕ ПАРЛАМЕНТЕ

ДЕЛИ. 21 март. (ТАСС). Селхан 257 саг раьза а волаш 162 саг духьала а волаш Индера Ганде правительствах ше тешаш хилар хьакхайдир Инде парламента халкъа палато. Цу деша голосовани йир Раджастхан яхача штате президентски доал оттадар бахьан долаш индийски правительствах тешам ма хилба аьнна «Джан сангх» яхача парте парламентски группа лидера А. Ваджпайя еннача предложенеца дувзаденна.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДЖАКАРТЕ ЯЬ РЕШЕНЕШ

Маларра аьлча, президент а волаш доктор Сукарно практически хIанз воацаш ва. Къулба-Моалхбоален Азе гIулакхашта волча цхьан специалиста геттара нийса аьнначa тайпара, «Индонези дунен карта тIа яьккха» а 22 шера цу мехка доаллаь а волча лидера политически валаро шийна уйла тIа ца оза йиш яц. Шийй хана кIезига хIама даьдац Сукарнос къаман лоIам бахьан долаш, мохк вIашагIтохара Индонезе лоаттабаьча къовсама Цкъа Овлияъ санна везваь «кхычарех тийша хIама ца хилара, нийсхон, вахар тоадалара» символ хилар цунах, тIаккха цхьаккха воацарг хилар из.

Шу хьалхагIа, 1966 шера 11 марта, хIаьта аьттув ца боалаш йисача «30 сентябрера болам» яхача цIерах йовзаш йола переворот е гIерта 6 бутт баьннaчул тIехьагIа а эскара лакхехьарча командоване низ барах Сукарнос деррига Iаьдал инаралага Сухартога дIаделар, цул тIехьагIа цIера мара «революце сийлахь вокхха баьчча», лакхехьара главнокомандующи, Индонезе президент вацар из. Цул тIехьагIа, гIана тIехьагIа боаккхаш, цхьа хIама лаьрхIа долча гIозараша цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йоаккхаш хьаьхар Сукарногара позицеш. Президента цIи 30 сентябрерча событешца тIа тIа дукхагIа ювлаш ювцар Джакарте, из екар Унтунга. Ньоно процессашка чрезвычайни военни трибунала заседанеш йолча хана, къаьстта а чIоагIа — «паччахьалкхен шоллагIча сага», кхыча мехкашцарча гIулакхий министр хиннача, судо хьакхайкалаьчох, китайски кулгалхоша индонезийски правительствана, шоай авантюристически никъ чакх а боахаш, чурчеи арахьарчеи политика дешаех лаьца хьехам тийнна ца Iаш, шоаш яхар цунга дайта гIерташ а хиннача Пекинаи Джакартаи юкъе айхха бувзам лоаттабеш «хиннача Субандриона суд лаьча хана.

ПРЕЗИДЕНТА СУКАРНО КХЕЛАХ

Миччa бесса нийсденнадале а, Сукарно машаре дахара идеяшта духьала ваьннав, маларра аьлча, Бандунгски конференце белгалбаьча наькъа тIара а ваьнна, кхерамерча авантюрашкахьа текхав. Индонези ООН-а юкъера хьаьккхар цо, СССР а йолаш долча дуккхача мехкаша ООН моллагIча тайпара йолча империализманеи колониализманеи духьала лоаттабаьча къовсама бокъонца йола дунен халкъашта юкъера пайдане инструмент я, шийна мел дуккха кхоачамбоацараш дар аьнна, яхашехьа а. Ховш маларра, цу гIулакхаша зе дир Индонезе хьашташта. Мехка юкъмоттигера декхар да аьнна хьакхайкалир Сукарнос хIара шера паччахьалкхен бюджетах 80 процент дIалоацаш дола Малайзена «духьаллаттара» оалаш дар. Пекинске лидераша паччахьалкхенаш вIашкакхувхкар, хIаьта уж вIаши «духьаллатталга» царна дика мегаш а дар.

Индонезе экономика лохъелар. ХIалак хиларах дувца баьлар специалисташ. Пропагандисташа цар сатедора. Мохк ахкабоалаш латтар. ХIаьта президент из тоалуш боагIа яхаш вар.

Мехка искусственно оттадаьча хьалех пайда а эцаш, реакце чIоагIа хIама техар Компартена, дерригача прогрессивни низашта. Патриотий цIийво цIийпр гIайреш. Сукарно мохк тоалуш латт яхаш вар, тамашийна проекташ хьалхашка уттайора, мохк хIалак хулаш латтилга ца а ховш.

Кердача индонезийски правительства лаьцар малагIа никъ ба хIана укх сахьата ала хьалха да. Цхьабакъда, нагахьа санна хIанзарча лидераша блоках дIа па кхетара хьакъехьа яь заявленеш кхоачашйойя, нагахьа санна цу лидераша мохк империалистически лоIама кIал ца бохийте, Индонезе вIаштIехьдаргла хIанзарча дунен тIа шийна йоагIаш йола моттиг лаца, хIаьта цо цун доттагIий гIадбугаргба.

ЦаI да шеко йоацаш — массе тайпарча колонизаторашца лоаттабаьча къовсаме турпала традицеш йолаш долча индонезийски халкъо, шийгара саготонаш дIа а кхийса, керда низаш лохаргхилари шийна карагIдаьннараш лорадергхилари.

В. ВЕРБЕНКО.
(АПН).

ДIАХО А ЭСКАЛАЦИ ЯРА НОВКЪА ГIОЛЛА

НЬЮ-ЙОРК, 21 март. (ТАСС). Вьетнамерча тIем тIа В-52 яхача американски стратегически бомбардировщикех шерагIа пайда эцарах дола дош дийцар Гуамски совещане, хIаьта АП агентства беча хоамаги хьежача, из кхоачашдара тIаерзаьь решенеш тIаийцай.

ХьатIахулча бетта дена, Сайгонера хоам бу АП агентства Таиландерча авиабазашка латтача В-52 яхача самолеташка Вьетнама бомбаш чуетта лаьрхIа я американски тIема командовани. ХIанз уж тайпа операцеш Вьетнама территорегара ялх сахьата самолетаца никъ балла гаьна уллача Гуама авиабазера мара яц. Таиландера авиабазаш Вьетнамера самолетаца шин сахьата никъ балла мара гаьна яц. Цо йиш хулийтаргья эшаш дола хьежорг сихха хьалохилга Iалашдаь ца Iаш, белгалдоакк АП агентства, Гзам — Таилан яхача маршрутах лоапагIча новкъа гIолла бомбардировщикаш ахийта а тIаккха ахийта дуккха а дукхагIа бомбаш чуетта йиш хургья Вьетнама территорена.

НФО ЦК ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ, 21 март. (ТАСС). Гуам яхача гIайрен тIара совещани — из а американски тIема зуламхойи пар гIончийи кхетаче. Из вIашагIтехай Вьетнамера агрессивни тIом дIахо чIоагIбареи шербареи планаш ювцара, йоах Къулбехьен Вьетнам мукъалкхара Къаман фронта ЦК викала яьча заявлени тIа. ВИА яхача агентства хьакхайаьча заявлене тIа НФО-с «хоадам боллаш дIахойт американски империалисташтеи цар сателлиташтеи Вьетнамерча тIема эскалаце моллагIа тайпа уйлаши акташи цар лелаьяр аьнна уж, ца эшаш бусарг ца хилар».

Цар Гонолулу а Манилe а оттаяь тIема планаш йарна эхь а долаш юкъахийнай, хIанз а ювл. Иштта хьал хургда Гуаме вIаштIехьъяьхача зуламерча уйлашка а, белгалдоаккх «заявлене тIа.

Софияна юхе Советски Союза новкъосталца хьалъеш латт Кремиковски металлургически комбинат— Болгаре йоккхагIа йола предприяти. Дуккха лоархIамера объекташ хIанзале а болх бе йолаеннай. Кхы а цхьа кIеззига ха яьлча индустре гиганто шера арахувцаргья цхьа миллион тонн болата, хIаьта тIехьагIо кхо миллион тоннага дIакхоачадергда цо из.

Сурта тIа: предприяте ерригa территори.

БТА—ТАСС сурт.

ЮБИЛЕЙНА КИЙЧПУШ БА

Палтеречни района культура Цен коллектива керте латт культурно-массови болх бовзаши безаши вола К. Дзугаев. Цо оттадаьча массови мехкарий халхара йоагIаш еннай республикански VII-ча хьажаре 1-гIча степена диплом.

ХIанз пахаддаш болх беш я культура ЦагIа халхара, хоровой, драматически, вокальни, струнни кружокаш. Иштта харжахошта лаьрхIа дукха сакъердаме мероприятеш чакхйоахаш хиннай самодеятельноста коллектив. Сакъердаме чакхъяьннай укхаза кхаь ноахален сайре. Къаьстта боккхача сакъердаме чакхъяьлар эрсий халкъа иллешта хетаьь конкурс. Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дузача денна йоккха сакъердаме концертни программа кийчъеш я района художественни самодеятельноста коллектив.

Р. МИСЛАУРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а культура Министерства методист.

КЕРДА ТИКА ХЬАЙИЙЛЛАЙ

Дунхa ха йоацаш Гудермесе хьайиллай промышленни товараш дохкаш йола «Маяк» яха керда тика. Галантерейни, кIадай, когa гIирса, тIадувхача кийчача базкъий, чхьарахьеи чъаьрий дувцарийи отделаш я цуча. Хоза кийчъя я тика витринаш, прилавкаш. Болх бечаоех дукхагIбараш образовани йола ньона специалисташ ба.

Т. РОМАНОВ.

ВОIО ДА ЛЕХ

Шийй да лаха новкъостал дар лехаш Нохч-ГIалгIай АССР-а Общественни порядок лораяра Министерства цIерагIа письмо дайтад Советски Эскаре гIулакх деш волча Голубев Дмитрий Борисовича. Со ши шу даьнна кIаьнк волаш са да наьнацар къаьста хиннав. Со Костромерча берий цIагIа хьалхиййнав. Бокъонца хац сона сай даь тайпан цIи. Нанас дувцачох Нохч-ГIалгIайче вах из, цун тайпан цIи Ахабов я, шийй цIи Борис.

Адресни бюро техкача вай республике коравьвац из фамили а цIи а лелаеш вола саг. Шийна бIарга па вовраx а ца вовзарах а даь фамили харцахьа язъяь хила мег Голубева.

Вай республике из вахаш вале Голубев Валентин шийй да лохаш волга дIахойт редакце.

СПОРТ

ШАХМАТАШ

«Динамо» ДСО шахматисташта юкъе хьалхара моттиг яккхара дIахьош йола ялхь ахнахьа кхаьчай. ШоллагIа разряд йолча М. Куркинел кот а ваьнна шийй таблица тIа цхьаькха а цхьа очко тIатоха вIаштIехьдаьлар Зубайраев Мамеда. Цхьабакъда М. Куркин а котваьлар Л. Рудскойца ловзаш, хIаьта Л. Рудскойс Каграманянц эшавир. Укх яхье Л. Рудскоя хьалхара котало я из.

Н. Осадчеца ловзаш Гаращенкои Л. Рудскойца ловзаш Чебанови котбаьлар.

Зубайраеван, Чебановаи, Гаращенкоаи цхьатарра пхи-пхи очко а йолаш дIадоладеннадар дIахо ловзараш. ТIаккха шоайла вIашагIкхийтар Чебанови Гаращенкои. Цига Чебанов котваьлар. Цу туре М. Зубайраева 38-ча ходе М. Малахов эшавир.

ХАОТТАМ

Тахан Грознеи республика Малхбузехьарча районашкеи йоачан хургья. Кхыйолча моттигашка гIийла мух а хьекхаш морхаш а йолаш 0—5 градус йIовхал а йолаш халаттаргья. 24—25 марта республике гIолла морхаш а йолаш, гIийло мух а хьекхаш 3—8 градус йIовхал а йолаш хаоттам хила тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

23 март. 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — «Нохч.ГIалгIайчен лаьттaлелалерхо» яха передача. (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Прокофьев, классически симфони. 8.45 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (эрсий меттала). 16.20 — Ашараш. 16.30 — «Нана» яхача Максим Горький романах дIахододар. (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 17.30 — Юртбоахама знаней школа (гIалгIай меттала). 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — «Юбилейна шера политико-массови болх» яха беседа (нохчий меттала). 18.30 — Юртбоахама къахьегамхошта лаьрхIа концерт.

УКВ: 9.00 — Советски поэзе мастераш. Шипачев Степан. 9.44 — Хачатуряна кхоалагIа симфони — поэма. 10.10 — «Крошица хинна тамашийна хIамаш» яха радиопостановка. 11.00 — «Томас Ман а музыка а» яха музыкальни очерк. 18.00 — «Инжарий» яха Савельева оперетта монтаж. 19.33 — Казахски радио эстрадни оркестра концерт. 19.56 — «Сома даьккха вьх» яхача спектакля монтаж. 21.00 — «Сивцови Вражке» дагIача цIалга чу» яха музыкальни дувцар.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.00 — Бераштa. Номер 47 йолча школе концерт. 18.35 — Тха депутат. (гIалгIай меттала). 18.50 — Телевизионни кердадараш. (гIалгIай, эрсий меттала). 19.15 — Киножурнал. 19.23 — Къамаьл ду ТОМ-о 20.00 — Шоана, бераш! 20.10 — Октябр маьлха кIал. Белорусски ССР.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; партийни вахареи культураи отделий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни и культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05076. Заказ 1568.

КОАРТОЛАШ

«Здоровье» яхача журнала мартовски номер тIа кепатеха арайоаккхаргйолаш я коартолех доахкаш дола дарбаш дувцаш йола СССР медицински Iилмай Академе кхачаи Института Iилман болхлой И. Л. Одинцовайи Е. С. Баулиней статья.

Кердадарий кепайоазон Агентства, журнала редакцегара мукъа а бийха, газет дешараштa йовзийт из.

КОАРТОЛИЙ керттера белгалйоалаш йола дикал — царех углеводаш дукха йоахкаш хилар. Коартолий дозалах 20 процентага кхаччалца дар углеводаша дIалоац. ВIаший нийсдар духьа белгалдоаккхаргда вай свеклайна углеводаш шоза кIезигагIа хилар, моркова бIаь граммаца — бархI граммал тIех углеводаш ца хилар, хIаьта кабуца бIаь граммаца уж пхи грамм мара ца хилар.

Дика ховш да, углеводаш кхачан керттерча элементех цаI хилар. Из я организмо дIабода низ юхаметтаоттабаргa йохийта материал. Кхачанца углеводаш шортта хилча, дIаухийтачул дукхагIа калореш кхоач сага организма чу. ХIаьта цунах зарет. Цудухьа сов берстача наха дукха баа хьашт дац коартолех кийчбаь кхача.

Цхьаькха оагIорахьара, углеводаш дукха йоахкаш маьхера кхача хул коартолех гIийлача, гIоралл дайнача сима-кхерий лазар долаш болча наха, обмен веществ сов тIех йолча, дийхо лерттIа болх ца беш болча наха. Белгала аьлча, коартолаша новкъостал ду дийхкаца гликоген дукхагIа Iоаяра.

Цхьабакъда, углеводаш дукха яьхка Iац коартолаш. Цунца дукха я фосфор, кальций, магний, аьшк. Къаьстта а белгалйоал коартолаш калий дукха доалаш хиларца: из цкъан ахазаси дукхагIа доалл, дуккхача кердача баьцадаьрехи сомехи доаллачул.

Кале тухаша организма хьоасий низ хилийтаь хий юха сецаде, цу цхьан хана жамарий болх тоабу. Кале тухаш организма чура сихха арадоах жамараша. Кале совнагIча хих организм «мукъайоаккхаш» хиларах из пайдаца я дега, жамарашка лазар а хинна дестамаш хулаш болча наха. Иштта моттигаш нийсъелча коартолаш ца могаю. Уж пайдана я иштта артериальни давлени лакхъеннача хана а. Кале, низах совнагIча хица цхьана организма чура арадоал дега миашкара цIийна давлени цхьадолча даькъе лакха лоаттаеш дола натре тухаш.

Организм совча коачалах мукъаяккхар духьа духхьал коартолаш юа денош оттаду. Коартолий цаI—цаI-ах килограмм шоай чIораш а тIехьа тух ца тохаш кхехка а йийя Iуйрийна, делкъийна, сайрийна юъ. Цул совгIа, бIаррчача дийнахьа цхьа-ши пела чаь е компота пела мала мукъа лу. Из тайпа диета лелаю шин-кхаь дийнахьа вIаштта, цхьабакъда, бетта шоззачул дукхагIа йоацаш.

Коартолаша чиша ахкаргaга болх дикагIа байтаргболаш уж йIайхача шурийца, гIамгIашца, нижираца е изюмаца яа могаю.

ДегIаца тухаш боарамагIа доалаш хилча пайдана да кIирагIа цхьаи-шиш дийнахь дукхагIо коартол мара ца яар—цаI — цаI-ах килограмм, цунца кхы тIа а 50 грамм даьтта, ши литр компота а йолаш. Коартол тух па тохаш кхехкаю. Цу тайпарча кхачо новкъостал ду шаьелево - уксуси кальций организма чура араяккхарн дегIапар тухий боарам лерттIабаккхаран.

Коартолаш мара юаргйоацаш тайп-тайпара денош каст-каста даха мегаргда, хIана аьлча из тайпа кхача буаш хилча а шийна хиланза яргйоаца веществаш кхоач организмага. Масала, коартолана белок дукха еце а (бIаь граммаца ши грамм хиллал), цхьабакъда, из — растительни белокех эггара маьхерIа я. Цунах йоахк шоашта нийсса цхьаькхаш йоаца дуккха аминокислоташ, организма чу хьахулаш доаца белока керттера доакъош.

Коартол дика я витамин С йоаллаш хиларца а. Бакъдар аьлча, из витамин кабуцацарчул, мошача горошкацарчул, хохацарчул, дуккхача кхыча баьцадаарашцарчул кIезигагIа я. Цхьабакъда, баьцадаарел дукхагIа юъ коартол, къаьстта а Iайн бIаьстан юхьен.

Коартол тоссашехьа а кIеж йоахача хи чу Iочутасса еза, айхха ногIар IотIа а тоIадаь дIакъовла беза яй. ЧIормаькха коартолаш шийлача хи чу тайсача витамин С 35 процент дIакъаст. ХIаьта, нагахьа санна уж коартолаш кIеж йоахача хи чу тайсача 7 процент мара дIакъасац витамин. Кагий аьта коартолаш, масала, супала кхехкачa хана шозза кIезигагIа хул царнара аскорбинови кислота. Витамин С эггара дукхагIа йоаллийс, нагахьа санна коартолаш чIорма а ца йоахаш кхехкайнча — 75 процентага кхаччалца.

Диц ма делаш, зIырг техачен сийнъенначеи коартолашца доххьажа соланин хиларах. Цудухьа бIаьстан юхье къаьстта а дика цIенъе еза коартолаш, зIырг теха кIоагилгаши сийна моттигаши дIа а йоахаш.

(АПН).